

FÖRVALTNINGSHÖGSKOLAN

Samverkansnätverk: Uppfyller samverkansnätverken i praktiken regeringens ambition?

En kvalitativ innehållsanalys av samverkansnätverk inom miljö

Jenny Johnson

Program:	Masterprogrammet i offentlig förvaltning, 120 hp
Kurs (kurskod):	Masteruppsats i offentlig förvaltning, 30 hp (FH2508)
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	VT 2020
Handledare:	Stig Montin
Examinator:	Vicki Johansson

Sammanfattning

Program:	Masterprogrammet i offentlig förvaltning, 120 hp
Kurs (kurskod):	Masteruppsats i offentlig förvaltning, 30 hp (FH2508)
Titel (svensk):	Samverkansnätverk: Uppfyller samverkansnätverken i praktiken regeringens ambition?
Titel (engelsk):	Collaborative governance: Do collaborative governance in practice fulfill the ambition of the government?
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	VT 2020
Handledare:	Stig Montin
Examinator:	Vicki Johansson
Nyckelord:	samverkansnätverk, styrmedel, collaborative governance, interactive governance, miljö

Syfte:	Syftet är att med hjälp av teori inom samverkansnätverk undersöka två nätverk inom miljöområdet för att se vilken funktion de enligt regeringens direktiv är tänkt att inneha och vilken funktion de fyller i praktiken idag.
Teori:	samverkansnätverk, collaborative governance, interactive governance, styrmedel, miljö
Metod:	Analysverktyget som använts är kvalitativ innehållsanalys genom att applicera teorier om samverkansnätverk på datamaterial från intervjuer, utvärderingar om nätverken, regeringsdirektiv och material från hemsidor.
Resultat:	Resultatet visar att samverkansnätverken har arbetat utefter regeringens direktiv och uppfyllt den tänkta funktionen med nätverket i praktiken. Det som de inte riktigt lever upp till är att skapa en bredd bland medlemmarna i respektive nätverk

och i Forum för miljösmart konsumtion finns en undran bland medlemmarna om varför de ska vara medlemmar i nätverket medan medlemmarna i Fossilfritt Sveriges aktiviteter uppmanar andra aktörer att bli medlemmar i nätverket. De båda nätverken har funktioner som hjälper regeringen i deras arbete med att nå de nationella miljö kvalitetsmålen då Fossilfritt Sverige påverkar regeringen i det nationella beslutsfattandet av lagar och regleringar via färdplaner och Forum för miljösmart konsumtion påverkar den lokala miljöpolitiken hos kommunerna genom att uppmuntra till dialog mellan kommunerna och ökade kunskaper.

Tack

Tack till min handledare Stig Montin som varit med mig på min resa i skapandet av denna uppsats som tillslut landade i detta efter många ändringar av teman och idéer. Tack för all hjälp med diskussioner om idéer och förslag för att komma vidare i mitt uppsatsarbete. Din hjälp i uppsatsen har varit guld värt.

Tack till Konsumentverket i Karlstad som hjälp mig med material till analysen, möten på Konsumentverket, mejlkonversationer och telefonintervjuer. Tack till Maria Nyquist, Beteendestrateg Forum för miljösmart konsumtion, Maria Lindstedt, verksamhetsledare Forum för miljösmart konsumtion och Erika Bjernhagen Nilsson, Kommunikatör på Konsumentverket.

Tack till Helena Andréasson, Seniorkonsult på WSP, ansvarig uppdragsledare för utvärderingen av Forum för miljösmart konsumtion, för mejlkonversation och telefonintervju.

Tack till Peter Söderberg, Kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige för mejlkonversation, material till analysen och telefonintervju.

Innehållsförteckning

.....	0
Samverkansnätverk: Uppfyller samverkansnätverken i praktiken regeringens ambition?	0
En kvalitativ innehållsanalys av samverkansnätverk inom miljö	0
Jenny Johnson	0
Sammanfattning	1
Tack	3
Innehållsförteckning	4
1. Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte.....	10
1.3 Frågeställningar	10
1.4 Avgränsningar.....	10
2. Teori	11
2.1. Samverkansnätverk.....	11
2.2. Problem inom samverkansnätverk.....	13
2.3. Regeringens kontroll och makt över samverkansnätverken.....	15
2.4. Samverkansnätverk som styrmedel.....	16
3. Metod	18
3.1 Analysverktyg	18
3.2 Data.....	18
3.3. Sekundärmaterial och dess validitet och reliabilitet.....	22
3.4 Alternativ metod.....	22
4. Resultat och analys	23
4.1 Vilken eller vilka funktioner för samverkansnätverken har angetts i de direktiv de fått av regeringen?	23
4.1.1 Forum för miljösmart konsumtion	23
4.1.2 Fossilfritt Sverige	24
4.2 Vilken eller vilka funktioner fyller samverkansnätverken idag?.....	26
4.2.1 Vilka är medlemmarna i nätverket?.....	27
4.2.2 Hur väl har nätverket lyckats att locka till sig medlemmar?.....	29
4.2.3 Hur påverkas nätverket av ett frivilligt medlemskap?.....	33

4.2.4 Hur arbetar nätverket med det uppdrag som de har fått från direktivet?.....	36
4.2.5 Hur ser kontakten ut mellan nätverket och regeringen?	42
5. Sammanfattande diskussion och slutsatser.....	46
5.1 Har samverkansnätverken fyllt den funktion som regeringen har angett i dess direktiv?.....	46
5.1.1 Forum för miljösmart konsumtion.....	46
5.1.2 Fossilfritt Sverige	47
5.2 Varför skiljer sig funktionerna mellan samverkansnätverken?.....	49
5.3 Framtida forskning.....	50
Referenser.....	51
Primärkällor.....	51
Utvärderingar.....	51
Litteratur.....	51
Offentliga dokument.....	53
Internetkällor	53

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Ett vanligt förekommande begrepp inom offentliga verksamheter är samverkan. Det är ett begrepp som även förekommer inom den privata sektorn och något som används för att koppla samman dessa två sektorer; privat och offentligt.

Frågan är varför samverkan har blivit ett växande begrepp och varför det kan vara fördelaktigt för verksamheter att arbeta i denna arbetsform. På senare tid har beslutsfattare använt sig av en alltmer mjukare form av styrning så som samverkansnätverk och dialogforum. Statens makt har i dessa sammanhang förflyttats från att vara hierarkiskt till horisontell nätverksstyrning där fler aktörer får komma till tals.

Det var efter andra världskriget då fokus i många länder låg på att bygga upp en stark statsmakt och framåt 1970 talet ökade trycket alltmer på staten från medborgarna, men med begränsade resurser hos staten ledde det till en utvidgning av staten till den privata sektorn. New Public Management reformer skapades där ett samarbete växte fram mellan den offentliga och privata sektorn. New public management reformer innebär att det växte fram reformer med tydligare fokus på resultatstyrning och metoder från näringslivet med fokus på effektivitet (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:17f). Förändringen som skedde då New public management reformer skapades var också att det skedde en förändring från government till governance vilket innebär en förflyttning av makten då staten delegerar ut ansvaret i flera nivåer dit makten och inflytandet att påverka politiken fördelas då policy problemen ligger utanför statens kontroll. Skiftet från government till governance handlar om att statens makt från att styra och kontrollera förflyttas till andra aktörer både privata och offentliga som tillsammans via förhandling och interaktion kommer fram till olika beslut (Salamon 2002:11ff).

Idag sker en blandad form av både mer traditionell styrning från staten och nyare styrning som är mer nätverksbaserad med flertalet aktörer. (Salamon 2002:15, Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:9ff) Den traditionella hårda styrningen betraktas som skatter och regleringar medan de nya mjuka styrmedlen är information och rekommendationer (Wurzel, Zito & Jordan J A., 2013:13). Le Galès (2011) menar att de nya styrmedlen kan anses vara mer legitima än de traditionella styrmedlen då de bygger på demokratiska dialogförhandlingar (Le Galès,

2011:152f). Enligt Lascomes och Le Gales (2007) kan styrmedel betraktas som ett samhällskontrakt mellan stat och medborgare som staten tar till för att lösa ett specifikt problem. Styrmedel betraktas därmed utifrån den definitionen som en självklarhet i samhället och det är valet av styrmedel som påverkar vilka effekter som skapas i praktiken. Lascomes och Le Gales (2007) menar också att en bör se styrmedel i ett holistiskt perspektiv i ett nätverk av andra styrmedel där de tillsammans kompletterar varandra och bidrar till en förändring (Lascomes & Le Gales 2007:2f).

Ett problem som är komplicerat och som behöver lösas med flera olika styrmedel är miljöområdet. Miljöområdet är ett så kallat "wicked problem" enligt Peters (2015). Det en definition på de problem som är multikausala där flera aktörer och nivåer i samhället är inkluderade och där det inte tydligt finns någon enskild lösning på problemet (Peters 2015:20). Miljöområdet är ett område som sträcker sig över andra områden som ekonomi, energi och jordbruk vilket gör att det på ett naturligt sätt berör många olika sektorer (Wurzel, Zito & Jordan J A., 2013:6). Miljöområdet är ett växande problem då vi människor gått från lokalproducerade bönder till globala storstadsmänniskor som importerar mängder av produkter. Industrisamhället och det nuvarande konsumtionssamhället har bidragit till att vi använder de ändliga naturresurserna kol, olja och naturgas som lagrats i flera miljoner år i rasande takt. De fossila bränslena förbrukar vi till trots att det är skadligt för miljö och klimat och effekterna av vårt användande av fossila bränslen skapar mer problem än att resurserna tar slut (Persson 2019:18). De utsläpp som vi släpper ut i atmosfären från fossila bränslen av transport eller uppvärmning ökar andelen koldioxid i atmosfären och bidrar till att vi får en global uppvärmning på jorden. Följderna av den globala uppvärmningen som skapas för naturen är ökade vattennivåer till följd av att glaciärer smälter vilket gör att kustnära städer kommer att svämmas över (Persson 2019:45f). Vi kommer även att få se förändringar i vädret med ökad regnmängd och extrem torka i vissa områden. Dessa förändringar kommer inte bara påverka miljön och naturen utan även oss människor och djur (Persson 2019:51).

Då miljöområdet sträcker sig över flera olika områden behöver problemen lösas med policys inom flera områden och diskuteras i nätverk där flera sektorer möts (Wurzel, Zito & Jordan J A., 2013:6). Inom miljöområdet finns det en mix av både hårda och mjuka styrmedel. De hårda styrmedlen inom miljöområdet handlar om marknadsbaserade styrmedel och reglerande styrmedel. De marknadsbaserade styrmedlen handlar om avgifter och skatter på material eller färdiga produkter. De reglerande styrmedlen handlar om att styra och kontrollera vilket kan

vara sanktioner i strävan för att nå upp till ett mål som exempelvis regeringen i landet har beslutat om. De mjuka styrmedlen inom miljö kan vara informationsåtgärder och frivilliga överenskommelser. Informationsåtgärderna kan handla om exempelvis miljömärkning av produkter för att informera att den varan är bra för miljön. De frivilliga överenskommelserna handlar om att olika aktörer offentliga och privata på frivillig basis inom ett samverkansnätverk kommit fram till överenskommelser eller riktlinjer att förhålla sig till inom ett område (Wurzel, Zito & Jordan J A., 2013:30ff).

Miljöfrågorna brukar oftast diskuteras ihop med begreppet hållbar utveckling som berör både miljö, ekonomi och sociala aspekter. Begreppet hållbar utveckling är ett omstritt begrepp och det råder en osäkerhet i vad som egentligen menas med begreppet då det i politiken finns olika åsikter åt höger och vänster som har olika uppfattning av vad som menas att arbeta inom politiken med detta begrepp. FN kommissionens definition av hållbar utveckling som oftast används från Bruntlandkommisionsrapporten, *Our Common future*, lyder enligt följande: "En hållbar utveckling tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov" (WCED 1987:43). Då begreppet hållbar utveckling är otydligt menar Montin och Granberg (2013) att det därmed svårt inom den offentliga förvaltningen att skapa konkreta styrande beslut vilket leder till att det skapas ett "... innehållslöst mantra som saknar egentlig styrförmåga för förvaltningen." (Montin & Granberg 2013:119). Hållbar utveckling stannar ofta vid diskussion och om frågan om vad det medför av att genomföra ett policybeslut inom detta område. Men då hållbar utveckling är ett omstritt begrepp där flera områden berörs är det en fördel att bredda perspektivet genom samverkansnätverk inom detta område (Montin & Granberg 2013:20).

Både offentliga och privata aktörer väljer som tidigare nämnt att samverka och även då i frågan om miljö. Anledningen till att offentliga aktörer såsom kommuner och regioner väljer att samverka är något som funnits under en lång tid då det finns en välvilja att hjälpa och lära av varandra genom att utbyta kunskaper med varandra (Anell & Mattisson 2009:34f) En annan anledning enligt Anell och Mattisson (2009) kan vara att de vill uppnå ett bättre resultat genom att göra samma sak tillsammans genom att koordinera insatser och att komplettera varandra (Anell & Mattisson 2009:14). Inom miljöområdet ska kommunerna arbeta utefter miljöbalken och bedriva tillsyn. Det kan vara svårt för kommunerna hur de ska arbeta utefter lagtexten och därför har nationella miljö kvalitetsmål skapats för att vägleda kommunen i deras arbete (Prop. 2004/05:150, s. 376–377). De nationella miljö kvalitetsmålen omfattar den ekologiska

dimensionen av FN:s globala hållbarhetsmål Agenda 2030 (Naturvårdsverket 2018). Det är regeringen som är ansvarig för det nationella miljömålsarbetet och rapporterar årligen till riksdagen om hur arbetet ser ut, länsstyrelsen är ansvarig för att rapportera det regionala miljöarbetet till regeringen och kommunen uppmantras sedan utforma lokala miljö kvalitetsmål och strategier (Montin 2007:43f). Kommunernas beslut om egna lokala miljömål är frivilligt men det finns ett krav om att de nationella miljö kvalitetsmålen ska genomsyra kommunernas miljöarbete. Det kan därför se olika ut i olika kommuner om hur de bedriver sitt miljöarbete då det är relativt lösa regleringar (RUS - Länsstyrelserna i samverkan 2014:10). Lokala miljömål kan dock fungera som en guide i de lokala styrdokument som finns inom miljöområdet som politiska måldokument, planer och miljöprogram. De lokala miljömålen kan även fungera som en guide för hur kommunerna ska bedriva tillsynsarbetet (RUS - Länsstyrelserna i samverkan 2014:18).

Anledningen till att privata aktörer såsom företag vill samverka vad det gäller miljöfrågor kan grunda sig i enligt Anell och Mattisson (2009) att de fått ökade krav på att redovisa sitt hållbarhetsarbete då de har en ny lagstiftning att förhålla sig till (Anell & Mattisson 2009:100). Det har inom Årsredovisningslagen (SFS 1995:1554) tillkommit ett med tillägg med krav att större företag med över 250 anställda, balansomslutning på över 175 miljoner kronor och nettoomsättning på 350 miljoner kronor ska i samband med deras årsrapport genomföra en hållbarhetsrapport. Enligt Frostenson och Helin (2018) menar de att hållbarhetsredovisning "är en ram för att redovisa ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter av företagets verksamhet" (Frostenson & Helin 2018:8). De menar också att det är ett sätt för företag att visa intressenter vad företaget har uppnått inom området hållbar utveckling (ibid). Hållbarhetsrapportering används främst för att företagen ska vara transparenta i sitt hållbarhetsarbete gentemot intressenterna men det finns forskning som tyder på att de skulle kunna användas som styrinstrument. De indikatorer som tas fram i rapporterna skulle kunna användas som mått för målstyrning. Ansvar som företag anses bli mer medvetet genom att företaget använder sig av hållbarhetsrapportering. Denna medvetenhet kan bidra till att förbättringar inom den interna styrningen då företaget kan skapa tydligare strukturer för hållbarhet, tydligare ansvarsfördelning, målstyrning och mer processfokus (Frostenson & Helin 2018:89).

Två samverkansnätverk som tillsatts av den svenska regeringen för att hjälpa till att lösa miljöproblemen är Fossilfritt Sverige och Forum för miljösmart konsumtion där både offentliga

och privata aktörer samverkar tillsammans. Frågan som vi nu kan ställa oss är om dessa två nätverken lever upp till regeringens förväntningar och ambitioner som en del i att lösa miljöproblemen och hur arbetet fungerar i praktiken i nätverken? Följer nätverken de direktiv som är satta av regeringen eller har de andra ambitioner som de följer? Kan det finnas olika intressen för offentliga och privata aktörer inom nätverken som skapar svårigheter till gemensamma mål och visioner?

1.2 Syfte

Syftet är att med hjälp av teori inom samverkansnätverk undersöka två nätverk inom miljöområdet för att se vilken funktion de enligt regeringens direktiv är tänkt att inneha och vilken funktion de fyller i praktiken idag.

1.3 Frågeställningar

- Vilken eller vilka funktioner för samverkansnätverken har angetts i de direktiv de fått av regeringen?
- Vilken eller vilka funktioner fyller samverkansnätverken idag?

1.4 Avgränsningar

Avgränsningen i uppsatsen är att jag har valt samverkansnätverk inom miljöområdet och avgränsat mig till två samverkansnätverk; Fossilfritt Sverige och Forum för miljösmart konsumtion. Dessa två nätverk har valts ut för att de båda är tillsatta av regeringen vid ungefär samma tidpunkt 2016 för Fossilfritt Sverige och 2017 Forum för miljösmart konsumtion.

2. Teori

Kapitlet kommer att föra en diskussion om samverkansnätverk; hur dessa kan fungera teoretiskt i dess uppbyggnad och vilka problem som kan tänkas att uppstå. Diskussionen kommer även att föras om beslutsfattarens kontroll och makt över samverkansnätverk samt varför beslutsfattare väljer att använda sig av samverkansnätverk som styrmedel. De engelska orden *collaborative governance* och *interactive governance* har översatts till samverkansnätverk.

2.1. Samverkansnätverk

Anell och Mattisson (2009) menar att begreppet samverkan kan vara ett svårbegripligt begrepp som lätt kan misstolkas om vad som menas med dess innebörd. Begreppet behöver tydliggöras om vad som menas för vilka åtgärder som samverkan ska vara till för, vilka fördelar som förväntas av samverkan och vad som är behovet av samverkan. En gemensam samsyn om vad som menas med samverkan är av betydelse för att skapa en gemensam referensram att förhålla sig till i samverkansarbetet (Anell & Mattisson 2009:11).

Samverkansnätverk kan beskrivas som en komplex process som sammanlänkar den traditionella styrningen från offentliga verksamheter och icke-statliga verksamheter för policyskapande via diskussioner och förhandlingar. Enligt Torfing, Peters, Pierre & Sörensen (2012) ska medlemmarna i nätverket hitta gemensamma objekt vilket gör att de olika parterna får lämna ifrån sig sina egenintressen och fokusera på den allmänna nyttan för samhället. De offentliga och privata aktörerna är beroende av varandra för att hitta lösningar på ett problem vilket kräver att de interagerar med varandra och försöker hitta gemensamma mål. Samverkansnätverk kan beskrivas som en decentralisering där staten, privata marknadsaktörer och ideella organisationer samverkar tillsammans (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:14f). Det skapas en bredd av aktörer där flera olika intressen tas i beaktning för att skapa ett gemensamt konsensusbeslut (Gash 2017:455f). Ring och Van de Ven (1994) menar att samverkan är en process där det är av största vikt att skapa en balans mellan de intressen som finns bland medlemmarna i nätverket. Ett sätt att betrakta samverkan är att se det som ett "äktenskap" enligt Ring och Van de Ven (1994) där medlemmarna i nätverket efter engagemang och nyfikenhet på varandra upptäcker vad det finns för mål och synsätt i gruppen. Precis som i ett äktenskap så behöver det finnas ett förtroende mellan parterna och att detta förtroende lätt kan bytas om någon part missköter sig (Ring & Van de Ven 1994).

Samverkansnätverk kan innehålla en mängd olika intressen såsom geografisk, kulturell och politisk för att analysera problematiken ur ett mångfacetterat synsätt. Trots att nätverket kan inneha en stor variation i intressen och olikheter är det av största vikt att skapa en respektfull dialog mellan aktörerna för att genom relationsskapande lösa policyproblem. Det är fördelaktigt menar Gash (2017) om det finns en strävan av ett lärande utbyte inom nätverket och att de arbetar för att de idéer och beslut som fattas i nätverket ska vara lösningsorienterade (Gash 2017:457 ff). Gash (2017) menar att den bredd som kan skapas i samverkansnätverk kan bidra till en bättre lösning då det finns fler kompetenser och resurser (Gash 2017:455ff). I Elsass (2003) studie om samverkansprojekt i USA identifierar han vilka praktiska saker som är framgångsrika för att skapa en bra samverkan och kommer fram till bland annat följande punkter; gemensam styrgrupp för vilka val och prioriteringar som ska tas, tydlig vision och mål, definiering av varje medlems skyldigheter och rättigheter och maximal insyn och delaktighet (Elsass 2003).

Anledningen till att det skapas samverkan mellan kommuner och landsting så kallad interkommunal samverkan kan grundas sig i att vinna fördelar i att samverka då förutsättningarna för kommunerna att leverera service till sina invånare kan variera beroende på geografiskt läge, kommunstorlek och ekonomi. Genom en samverkan kan kommuner som exempelvis har det lite svårare ekonomiskt få hjälp av andra kommuner. Oavsett förutsättningar är mycket av det arbete som kommunerna förväntas att göra densamma oavsett kommunstorlek och resurser vilket gör att vissa mindre kommuner kan ha svårt att leva upp till dem kraven (Anell & Mattisson 2009:29). Uppkomsten av samverkan mellan kommuner och landsting kan komma både från staten där de anser att det kan bidra till positiva lösningar via samverkan och som ett lokalt intresse från kommunerna själva om att de tycker att det finns fördelar i att samverka om en viss fråga (Anell & Mattisson 2009:30).

Enligt Montin och Granberg (2013) menar att samverkan mellan kommuner anses vara en självklarhet och att kommunen har ett viktigt ansvar då den är en del av ett nätverkande för att arbeta både för det lokala men även den regionala utvecklingen. De menar att genom att se kommunen som en del av ett nätverk är det även av vikt att näringslivet får vara en del av utvecklingsprocessen och i det kommunala arbetet. Montin och Granberg (2013) menar att de kommunala politikerna kan ses som en viktig roll då det är de som styr arbetet. Då nätverkande och samverkan mellan kommuner och andra aktörer som näringslivet har blivit vanligt

förekommande är det viktigt att det finns en förmåga att samarbeta och att koordinera arbetet (Montin & Granberg 2013:29f).

2.2. Problem inom samverkansnätverk

Det som inte så ofta lyfts fram i diskussionen om samverkansnätverk är att det finns vissa problem och utmaningar med samarbetet inom nätverken. Det kan förekomma bakslag till exempel med problem i att kompromissa mellan olika parter, enskilda krav från parterna och bristande kommunikation. Det som är viktigt i ett samverkansnätverk menar Gash (2017) är att det finns gemensamma värderingar och strategier för att lösa de policyproblem trots aktörernas olikheter. Nätverkets aktörer behöver förbise dess olikheter och mötas på gemensamma preferenser för att skapa en enighet (Gash 2017:460f). Huxham och Vangen (2005) som har listat faktorer som främjar samverkan respektive vad som hindrar samverkan. Huxham och Vangen (2005) menar att det som främjar samverkan är bland annat att inkludera intressen, öppen kommunikation, delad vision, förtroende, ömsesidigt beroende, politiskt inflytande och stöd från samordnare. Det som kan hindra samverkan menar de kan vara om det finns för mycket egenintressen som styr, politiserande, kulturella skillnader och geografiska skillnader (Huxham & Vangen 2005:10-11).

Anell och Mattisson (2009) menar att det som forskare verkar vara överens om när det gäller samverkan inom nätverk är att det fungerar bra om det finns gemensamma mål och ett ömsesidigt förtroende mellan parterna (Anell & Mattisson 2009:80f). Ett ömsesidigt förtroende skapas enligt Huxham och Vangen (1996) genom att ha en god kommunikation och att kunna hantera konflikter som kan förekomma i skapandet av gemensamma mål. Det kan finnas en risk att medlemmarna väljer att inta en passiv ställning eller gå ur nätverket om någon eller några medlemmar i nätverket inte känner att den får igenom sina mål (Huxham och Vangen 1996).

Gash (2017) instämmer med Huxham och Vangen (1996) är att det kan vara svårt att vara ett inkluderande nätverk där alla aktörers åsikter ska få göras hörda gentemot att samtidigt inneha gemensamma åsikter och komma fram till konsensus mellan parterna. För att samverkansnätverket ska kunna representera ett stort omfång av intressen från medborgarna ska alla aktörer i största möjliga mån inkluderas, men samtidigt som ett stort antal inkluderas i detta forum leder det till svårigheter att uppnå en enighet. Genom att inkludera fler med olika

intressen i forumet kan de intressen som är i minoritet få vika sig för de åsikter som den största delen av gruppen har (Gash 2017:460f).

Möjligheten att komma överens inom samverkansnätverket och förbise sina egenintressen är enklare om nätverket arbetar mot något yttre hot, akut problem eller något gemensamt externt (Anell & Mattisson 2009:93ff). En annan drivkraft för att samverka kan vara inrättandet av en ny lagstiftning som kräver omställning för verksamheter som exempelvis miljökrav, begränsningar eller nedläggningar inom verksamheten. Det gäller att hitta gemensamma yttre hot för verksamheter som skapar gemensamma mål för samverkan (Anell & Mattisson 2009:100). I skapandet av gemensamma mål kan det också leda till att målen blir för allmänt hållna och övergripande vilket inte skapar någon vägledning till medlemmarna om vad de ska sträva efter. Det handlar om att skapa mål där medlemmarna kan tjäna på att samverka som exempelvis bättre ekonomiskt eller kvalitetsmässigt (Anell & Mattisson 2009:93ff). De vinster som medlemmarna kan vinna på att samverka kan vara finansiella då det innebär bättre kapital och riskfördelning, marknadskraftsfördelar genom att få bättre priser och villkor vid upphandling, kompetensmässiga fördelar genom att exempelvis kommuner går samman och får mer specialkompetenser och operationella fördelar som att få ökad volym och samordnad produktion (Anell & Mattisson 2009:96).

Samverkansnätverk utmanar den traditionella storskaliga, top-down policyskapandet genom att bygga på ett frivilligt medlemskap. Men vissa menar på att samverkansnätverk bidrar till att skapa en ojämlikhet där de parter med goda resurser lättare kan få igenom sin vilja och skapa hinder för de som inte har samma möjlighet. Då samverkansnätverken bygger på frivilligt deltagande och att många olika parter får vara med i nätverket kan det leda till överdrivna förväntningar på sitt deltagande vilket inte alltid kan besvaras då gruppen ska inneha en gemensam konsensus att förhålla sig till (Gash 2017:460f).

Gash (2017) är kritisk till samverkansnätverk och frågar sig vad tanken är bakom nätverken och om det gör någon direkt påverkan i praktiken. Hur ska en kunna utvärdera värdet för regeringen i inrättandet av ett nätverk då det bygger på frivillighet? (Gash 2017:465f).

Elassas (2003) menar också att resultat av samverkansarbete tar lång tid att beräkna då det snarare bygger på långsiktighet än att få till en snabb lösning (Elsass 2003). Smith, Carrol och Ashford (1995) menar att samverkan ofta mäts i termer om siffror och mätbarhet i form av

avkastning och prestation vilket de anser inte säger hela sanningen om hur lyckad samverkan har varit i nätverket. De menar att det finns vinster i samverkan i form av ökad kunskap och utveckling av högre kvalitet som inte går att mäta lika tydligt (Smith, Carrol & Ashford 1995).

Anell och Mattisson (2009) menar att det tar tid att utveckla ett bra samarbete och att framgångarna för samverkan kan vara osäkra då det bygger på frivillighet men att det är av vikt att det finns en positiv inställning till samverkansprojektet. Det kan uppstå konflikter om det finns olika målsättningar, olika syn på roller inom nätverket, och olika syn på vilka insatser som medlemmarna i nätverket ska göra och om medlemmarnas intressen är alltför varierande (Anell & Mattisson 2009:93ff).

Det finns en risk med att kommuner och regioner väljer att vara med i olika samverkansnätverk då det gör det svårare för medborgarna att överblicka hur kommun och regionerna arbetar. Det blir därmed svårare att utkräva demokratiskt ansvar och kontroll om kommunerna samverkar i många olika nätverk och dessutom blir det mer komplext för kommunen att styra sina verksamheter då de tar hänsyn till olika samverkansnätverk. Enligt Anell och Mattisson (2009) bör kommunerna vara sparsamma med antalet samverkansnätverk och antalet parter som de samverkar med för att motverka att det skapas svårigheter att styra och att utkräva ansvar (Anell & Mattisson 2009:103). Även Montin och Granberg (2013) lyfter fram att det kan vara svårigheter att utkräva ansvar då många beslut fattas i slutna nätverk. De menar också att eftersom det i den samverkande formen av kommunen där alla är välkomna att delta så kan det finnas en viss risk att det skapas en elitgrupp i nätverket (Montin & Granberg 2013:29f).

2.3. Regeringens kontroll och makt över samverkansnätverken

Regeringen har det högsta ansvaret över samverkansnätverken då det är de som inrättar dessa nätverk och skapar direktiv som nätverken sedan ska styras utefter. De har därmed makten att välja att öppna upp eller att stänga ner samverkansnätverk om det inte lever upp till regeringens förväntningar. Regeringen har också makt att rama in nätverkets omfattning och profilering genom administrativa resurser, ekonomiska incitament och genom att skapa målsättningar och direktiv som nätverket ska förhålla sig till. De skapar också en bedömning av hur nätverket fungerar och hur väl de lever upp till de satta målen vilket också sätter en mall på hur aktörerna ska betrakta sig själva i nätverket. Regeringen skapar därmed normer, mål och riktlinjer för hur nätverket som helhet och hur dess aktörer ska agera. Regeringens makt minskar dock i takt med

att nätverket blir mer etablerat men om nätverket misslyckas med sitt uppdrag innan det blivit etablerat kan regeringen välja att stänga ner nätverket eller skapa nya (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:63ff)

Genom att studera inflytande av samverkansnätverk menar Torfing, Peters., Pierre och Sörensen (2012) att vi kan se varför vissa nätverk har varit mer inflytelserika än andra. Inflytandet inom samverkansnätverken för att påverka politiken ökar ju mer etablerade nätverken är och desto mer självständiga de är från staten (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:70). Dock kan samverkansnätverk inte ignorera statliga aktörer och vara helt självständiga då de är beroende av statliga investeringar i verksamheten och att nätverket ska passa in i det politiska landskapet på ett smidigt sätt (Gash 2017:462f).

Anell och Mattisson (2009) menar att staten har gjort en rad olika satsningar och initiativ genom åren för att skapa möjlighet till samverkan mellan kommuner och landsting, men saken är den att kommuner och landsting har tagit de mesta av dessa initiativ själva på egen hand utan hjälp från staten. Kommuner och landsting försöker på egen hand att hitta lösningar tillsammans via samverkan och det har alltid funnits en öppenhet, en vilja att hjälpa och att lära av varandra. Kommuner som utbyter kunskaper med varandra är ett vanligt sätt att arbeta och sen är det upp till kommunerna själva hur de vill använda sig av dessa kunskaper (Anell & Mattisson 2009:34f).

2.4. Samverkansnätverk som styrmedel

Om vi lyfter frågan högre om hur inflytelserika samverkansnätverk är som styrmedel inom politiken grundar det sig i hur nätverket är utformat. Det kan finnas en begränsning av samverkansnätverkens inflytande över regeringens beslutsfattande då många nätverk har många förhandlingar som inte leder till konkreta förslag till regeringen. Men i de nätverk där det finns ett starkt förtroende mellan aktörerna, hög grad av positiv samverkan och starkt administrativt stöd finns det mer chans till att regeringen använder sig av de förslag som nätverket lägger fram till regeringen som lösningar på policy problemet. Torfing, Peters, Pierre & Sörensen (2012) menar att nätverken får mer inflytande i den nationella politiken och påverka regeringens arbete om de har god förmåga att öka andelen medlemmar med låga kostnader utan att ändra på deras organisationsstruktur samt att inneha en bredd av medlemmar

med både privata och offentliga aktörer samt aktörer inom forskning. (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:59f).

Regeringens användning av samverkansnätverkens lösningsförslag handlar också av hur väl de kan anpassa sig till förändringar i samhället som exempelvis regeringsskifte eller andra förändringar i samhället. Det handlar även om att samverkansnätverken ska arbeta ändamålsenligt, säkerställa samordnaren av nätverket och att undvika stora konflikter genom att gå i linje med regeringens anspråk för nätverket. Samverkansnätverket ska vara transparent och leva upp till att producera önskvärda och användbara policylösningar till regeringen för att det ska vara ett framgångsrikt nätverk som regeringen vill arbeta vidare med som ett sätt att få hjälp i sitt arbete med att lösa svåra samhällsproblem (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:61f).

För att analysera mitt material och göra en jämförelse mellan Forum för miljösmart konsumtion och Fossilfritt Sverige kommer direktivet från regeringen att analyseras om vad som var ambitionen bakom inrättandet av nätverken och hur nätverken idag fungerar i praktiken. För att analysera hur nätverken fungerar i praktiken formuleras dessa frågor nedan utifrån den teoretiska diskussionen. Dessa frågor är tänkt att besvara om det finns olika intressen hos medlemmarna i nätverket och om de kunnat enats till gemensamma mål och visioner utifrån regeringen direktiv då det enligt teoretiska resonemang ovan kan vara problematiskt om det finns för mycket olika intressen inom ett nätverk. En annan fråga handlar om etablering om hur väl nätverket lockat till sig medlemmarna vilket handlar om det finns en positiv inställning till nätverket vilket kan locka till sig fler medlemmar då medlemskapet bygger på frivillighet. En annan fråga är tänkt att besvara hur regeringen använder sig av nätverket i praktiken om det finns någon löpande kontakt och ömsesidigt beroende av varandra vilket är ett svar på att regeringen tycker att nätverket är betydelsefullt i deras arbete med att i dessa fall vara en del i att lösa miljöproblematiken.

Dessa frågor kommer att behandlas i uppsatsen;

- Vilka är medlemmarna i nätverket?
- Hur väl har nätverket lyckats att locka till sig medlemmar?
- Hur påverkas nätverket av frivilligt medlemskap?
- Hur arbetar nätverket med det uppdrag som de har fått från direktivet?
- Hur ser kontakten ut mellan nätverket och regeringen?

3. Metod

3.1 Analysverktyg

Analysverktyget som kommer att användas är kvalitativ innehållsanalys genom att applicera teorier om samverkansnätverk på mitt datamaterial för analys. Enligt Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns och Wängnerud (2017) handlar det om meningskapande och att texten skapar en mening. Den som analyserar texten är ute efter att ta del av det som ligger dolt under ytan där vissa delar kan komma att vara mer användbara än andra. Analysen är teoristyrd genom att använda mig av en teori där jag applicerar redan på förhand bestämda frågor på det valda materialet genom inramning (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns & Wängnerud 2017:217f). Detta sätt att hantera material kallas en deduktiv metod där jag vet vad jag ska leta efter i det redan färdiga materialet (Van Thiel 2014:105). Jag använder mig av frågeställningar härledda av teorin för att leta reda på vad i materialet som jag ska använda mig utav. Solli (2020) menar att deduktiv metod handlar om "... att du utgår från teorier och ser om du hittar något i materialet som talar till teorierna." (Solli 2020:132).

3.2 Data

Den primärdata som används är telefonintervjuer och mejlkonversationer från nyckelpersoner som bidrar med deras kunskap till uppsatsens analys (Van Thiel 2014:105). I mitt fall kontaktade jag verksamhetsansvariga för respektive nätverk; Maria Lindstedt, verksamhetsledare Forum för miljösmart konsumtion och Svante Axelsson samordnare för Fossilfritt Sverige. Tyvärr var Svante Axelsson fullbokad och hade inte möjlighet att svara på frågor just för tillfället. Peter Söderberg som är kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige har även varit ansvarig inom verksamheten och han ställde upp på mejlkontakt och telefonintervju. Anledningen till att jag kontaktade verksamhetsansvariga på respektive nätverk är för att få deras tankar om nätverkets utmaningar, vad de anser att nätverket har bidragit till och hur de har förhållit sig till regeringens direktiv. Jag kontaktade även Erika Bjernhagen Nilsson, Kommunikatör på Konsumentverket för att få hennes bild av hur de har arbetat för att locka nya medlemmar och för att nå ut med sitt budskap i massmedia såsom radio, tidningar och tv och i sociala medier. Jag frågade även då Peter Söderberg om hans uppfattning om deras kommunikationsplan för Fossilfritt Sverige.

Jag har även genomfört en telefonintervju med Helena Andréasson, Seniorkonsult på WSP, ansvarig uppdragsledare för utvärderingen av Forum för miljösmart konsumtion. Jag genomförde en intervju med henne för att få inblick i deras arbete med utvärderingen om nätverket och vad deras slutsatser var. Telefonintervjun med Helena Andréasson gav ett förtydligande på de slutsatser och förslag på åtgärder som de kommit fram i deras utvärdering. Jag valde att kontakta Helena Andréasson då det fanns mycket förslag på åtgärder till Forum för miljösmart konsumtion och ville få de förtydligade. Jag valde däremot inte att göra en intervju med utvärderare från Governo som genomfört utvärderingen av Fossilfritt Sverige då de inte hade så mycket förslag på åtgärder utan landade i att Fossilfritt Sverige skulle fortsätta sitt arbete då deras arbetssätt varit framgångsrikt.

Den sekundärdata som används är två utvärderingar, ett om samverkansnätverket Forum för miljösmart konsumtion och ett om Fossilfritt Sverige. Den ena utvärderingen om Forum för miljösmart konsumtion är från konsultbolaget WSP och utvärderingen av Fossilfritt Sverige är från Governo. Anledningen till att jag väljer att använda dessa utvärderingar och inte väljer att göra dessa själv beror på att utvärderingarna är genomförda av oberoende konsultbolag och som har ett stort omfång av respondenter i deras undersökningar. De båda utvärderingarna grundar sig på frågor om hur nätverken har arbetat med uppdraget än så länge och vad som kvarstår att göras. I min uppsats vill jag ha svar på andra frågor och har därför fått ställa dessa frågor till dokumenten och plockat fram den information som finns tillgänglig i det materialet.

Utvärderingen av Forum för miljösmart konsumtion har genomförts av WSP där utvärderingsteamet från WSP var Helen Andréasson projektledare, Elinor Nissbrandt, Calle Malmström och Vanessa Sevedag (Konsumentverket 2020: sammanfattning).

Konsumentverket som är samordnare för Forum för miljösmart konsumtion ville att utvärderingen av nätverket skulle utvärderas av en oberoende granskare vilket gjorde att de valde WSP som utvärderare (Konsumentverket 2020: förord). Utvärderingen är tänkt att bidra till att se vad nätverket än så länge har gjort och för att se vad som kvarstår att göras. (Konsumentverket 2020: sammanfattning). Arbetet med Forum i miljösmart konsumtion grundar sig i två uppdrag från regeringen "Det ena med syfte att inrätta och tillhandahålla ett forum för samhällsaktörer som arbetar med frågor som rör en mer miljömässigt hållbar konsumtion (Fi2017/01172/KO). Det andra uppdraget syftade till att vidta åtgärder för att stimulera konsumenter till mer miljösmapta konsumtionsmönster (Fi2017/01173/KO). "(Konsumentverket 2020: förord). I dessa två uppdrag ska konsumentverket satsa på den

privata konsumtionen där miljöpåverkan är stor (Konsumentverket 2020: förord). Det insamlade materialet till utvärderingen består av djupintervjuer, statistiksammanställningar och dokumentstudier. För att komma fram till vilka frågor som skulle ställas i intervjuerna samt vilka som skulle intervjuas genomförde WSP ett uppstartsmöte med Konsumentverket. De tog tillsammans fram lämplig statistik och rapporter till utvärderingen. Det genomfördes 14 djupintervjuer av verksamhetsansvariga på Konsumentverket samt med aktörer som är engagerade i nätverket varav en tredjedel av de intervjuade är aktörer från kommuner. Statistiksammanställningen är för att se arbetet som genomförts om de aktiviteter som anordnats som webinarier, workshops och konferenser. Dokumentstudeierna är bland annat "...Konsumentverkets årsredovisning, forumets verksamhetsberättelse, forumets beskrivning av satta mål och indikatorer, presentation av lärdomar och intern avslutsrapport från forumet, beslut och mötesanteckningar från rådgivande- och referensorgan. "(Konsumentverket 2020:1f).

Utvärderingen av Fossilfritt Sverige har genomförts av Governo med projektgruppen bestående av följande personer från Governo; Svante Eriksson som var projektledare tillsammans med Ulrika Strömquist och praktikant Arvid Sägerström. De har tillsammans tagit fram underlag för att utvärdera Fossilfritt Sveriges arbete och om det överensstämmer med det uppdrag som de fått av regeringen (Axelsson & Strömquist 2019:4ff). I utvärderingen har de tagit hänsyn till om nätverket har arbetat utefter syftet "... att skapa en plattform för dialog om klimatpolitiken mellan regeringen och aktörerna." (Dir. 2016:66) I utvärderingen av Governo användes datamaterial från dokumentstudier, en enkätundersökning och djupintervjuer. Dokumentstudierna användes för att få bakgrundsinformation om Fossilfritt Sveriges verksamhetsstatistik och material från offentliga rapporter från nätverkets hemsida (Eriksson & Strömquist 2019:6). Governo genomförde en enkätundersökning till alla aktörer som på något sätt kommit i kontakt med nätverket vilket vid den tidpunkten som utvärderingen genomfördes var cirka 500 aktörer varav svarsfrekvensen var på 51%. I enkäten var syftet "att få aktörernas syn på hur Fossilfritt Sveriges och den nationella samordnarens arbete hittills har fungerat samt vilka frågor som är viktiga i det fortsatta arbetet" (Eriksson & Strömquist 2019:6). Det har även genomförts intervjuer med företrädare för organisationer som deltagit i nätverkets arbete samt med myndigheter och politiker som på något sätt ska arbeta vidare med de förslag som kommer från nätverket. Det genomfördes tolv intervjuer varav två valde att avstå på grund av de ansåg det vara olämpligt då de representerar riksdag eller regering (Eriksson & Strömquist 2019:3ff).

Utöver mitt eget insamlade material och sekundärdatan från utvärderingarna har jag även använt mig av regeringens direktiv från de båda nätverken samt via att googla nätverken fått fram vad andra aktörer skriver om nätverken. I min sökning efter vad andra skriver om nätverken fann jag att det inte finns så mycket skrivet om Forum för miljösmart konsumtion online på nätet på andra hemsidor än på nätverkets egen hemsida. Det som finns skrivet om Forum för miljösmart konsumtion på andra sidor är främst på kommunala hemsidor om informationsträffar om nätverket och det finns ingen som uttrycker åsikter om nätverket. I min sökning om vad andra aktörer skriver om Fossilfritt Sverige fann jag däremot flera artiklar online på flera aktörers hemsidor där de vill dela med sig om varför de är medlemmar i nätverket eller varför de engagerar sig i deras aktiviteter. Några av de aktörer som skrivit om nätverket på deras hemsidor som jag valt att ha med i analysen är Platzer fastigheter ett lokalt fastighetsbolag i Göteborg, MTR Nordic ett transportföretag, Sveriges kommuner och regioner (SKR) och nätverket Klimatkommunerna. Dessa aktörer har jag valt för att få en bredd på olika typer av aktörer som engagerar sig i Fossilfritt Sverige. Jag kontaktade även regeringskansliet via mejl och telefon för att få en fördjupad förståelse om de bakomliggande motiven bakom direktiven till nätverken men tyvärr utan framgång. Regeringskansliet hade arkiverat webbsändningar från pressträffarna och debatter i samband med inrättandet av direktiven vilket gjorde att jag ej kunde ta del av den informationen. Det hade varit intressant att veta motiven bakom direktiven men i min uppsats är jag intresserad av vad som står i direktiven och hur väl nätverken svarar upp för dessa direktiv vilket gör att de bakomliggande orsakerna bakom direktiven är mindre relevanta.

Anledningen till varför jag valt att analysera Forum för miljösmart konsumtion och Fossilfritt Sverige grundar sig i att dessa två nätverk är på uppdrag av regeringen och inrättades ungefär vid samma tidpunkt, 2017 Forum för miljösmart konsumtion och 2016 Fossilfritt Sverige. Dessa två nätverk kan därför vid första anblick tyckas vara relativt homogena i sin utformning då de båda två berör miljöområdet och är utformade av regeringen, men frågan är hur skiljelinjerna mellan dessa nätverken ser ut, vad de har gemensamt och hur väl de svarar upp för regeringens direktiv?

3.3. Sekundärmaterial och dess validitet och reliabilitet

Det finns en del att diskutera vad det gäller tillförlitligheten så kallad reliabilitet och om materialet mäter det som det avser att mäta så kallad validitet då mycket av det material som används är sekundärmaterial. Solli (2020) menar att ett sätt att stärka både validitet och reliabilitet i användning av kvalitativa sekundärmaterial är att dubbelkoda. Det innebär att använda sig av material från flera olika källor för att belysa och stärka materialet. Solli (2020) menar dock att det är svårt trots dubbelkodning att få till en hög validitet då materialet som används i studien är gjord av andra i en annan studie där de utformat frågor som de ansåg att mäta för just den undersökningen. Reliabiliteten är inte ett lika stort problem i sekundärmaterial då materialet som används är vad det är oavsett vem som utfört insamlandet av materialet. Dock menar Solli (2020) att det kan vara av vikt att inta ett kritiskt förhållningssätt till materialet då det inte är jag som har producerat materialet själv utan materialet som producerats är avsatt för att besvara andra syften än vad jag använder den till i denna uppsats (Solli 2020:131f). Eftersom jag har primärdata i form av intervjuer med nyckelpersoner om deras uppfattning av nätverken har jag dubbelkodat då jag både har fått information från de personer som varit aktiva inom nätverken och från oberoende konsultbolag. Dessutom har jag material från webbsidor om vad andra aktörer skriver om nätverken.

3.4 Alternativ metod

En alternativ metod för att jämföra nätverk för miljöfrågor är att göra kvantitativ undersökning genom en kartläggning av alla miljönätverk som finns i Sverige och jämföra skillnader mellan dessa. Det hade varit intressant att se deras syfte, målsättningar, vilka profileringar som finns i nätverken och vilka som driver dessa och hur deras medlemmar ser ut. Detta skulle ge en mer överblick av de nätverk som finns och hur de skiljer sig åt. Jag har istället valt att fokusera mer kvalitativt genom att istället för en överblickande bild istället ge en fördjupad bild av två olika nätverk om hur de förhåller sig till regeringens direktiv och hur de arbetar utifrån direktiven i praktiken.

4. Resultat och analys

I detta avsnitt kommer resultat av den insamlade empirin att sammanställas och analyseras med hjälp av teoriavsnittets forskning om samverkansnätverk. De frågor som ska besvaras är följande;

- Vilken eller vilka funktioner för samverkansnätverken har angetts i de direktiv de fått av regeringen?
- Vilken eller vilka funktioner fyller samverkansnätverken idag?

4.1 Vilken eller vilka funktioner för samverkansnätverken har angetts i de direktiv de fått av regeringen?

4.1.1 Forum för miljösmart konsumtion

Den statliga myndigheten Konsumentverket inrättade år 2017 i samband med regeringens budgetpropositionen 2017 Forum för miljösmart konsumtion. Forum för miljösmart konsumtion var en del av regeringens strategi för hållbar konsumtion inom fokusområdet “Öka kunskapen och fördjupa samarbetet”. Syftet med samverkansnätverket Forum för miljösmart konsumtion enligt direktivet från Finansdepartementet var att samla aktörer inom näringsliv, forskare, offentliga verksamheter och civilsamhälle som på något sätt kan bidra till en mer miljösmart konsumtion. Utöver forumet ska Konsumentverket även arbeta med “att stimulera miljösmarta konsumtionsmönster “(Konsumentverket 2020:1). Konsumentverket ska därmed arbeta med beteendemönster för miljösmart konsumtion genom att sprida kunskap om och simulera val så kallad nudging om vad som är det bästa valet ur miljösynpunkt. För att vägleda om vad som är det bästa valet ur miljösynpunkt ska Konsumentverket använda sig av Forum för miljösmart konsumtion och av Konsumentverkets egen upplysningstjänst Hallå Konsument (Finansdepartementet 2016, okt). Konsumentverkets hållbarhetsenhet som är samordnare av Forum för miljösmart konsumtion arbetar utefter följande punkter inom regeringens strategi för hållbar konsumtion; “att inrätta och tillhandahålla ett forum för miljösmart konsumtion” (Konsumentverket 2020:1) och “att stimulera miljösmarta konsumtionsmönster “(Konsumentverket 2020:1). Arbetet med nätverket kan ses som ett steg i arbetet med FN:s globala mål för hållbar utveckling och framförallt mål 12 Hållbar konsumtion och produktion (Finansdepartementet 2016, okt). Konsumentverket har till sin hjälp i arbetet Forum för miljösmart konsumtion ett rådgivande organ vilket regeringen har utsatt. Organet består av en

blandad skara på tio ledamöter från näringslivet, kommunsektorn, akademiker och civilsamhället (Finansdepartementet 2018, feb). Budgeten på detta projekt är 43 miljoner kronor till år 2020 och därefter 9 miljoner kronor per år. Konsumentverket skulle enligt deras uppdrag senast den 1 mars 2020 tillsammans med övriga berörda myndigheter redovisa ett samlat resultat till Finansdepartementet på vilka resultat som uppnåtts inom nätverket (Finansdepartementet 2016, okt). Enligt Maria Lindstedt, verksamhetsledare Forum för miljösmart konsumtion väntar de nu på svar efter redovisat resultat om hur uppdraget med nätverket kommer att se ut framöver (M. Lindstedt, personlig kommunikation, 13 maj 2020).

Sammanfattningsvis kan vi se att Forumet för miljösmart konsumtions vision är att skapa en mängd olika intressen där alla som på något sätt håller på med hållbar konsumtion ska samlas för att utbyta erfarenheter och kunskaper med varandra. Gash (2017) menar att det är en fördel att det finns en strävan efter att skapa ett lärande utbyte mellan medlemmarna och även att den bredd som skapas kan bidra till en bättre lösning då det finns fler kompetenser och resurser (Gash 2017:455ff). Det är framförallt Konsumentverket som ska sprida kunskap via plattformen Hallå konsument om smarta konsumtionsval och inrätta ett forum för miljösmart konsumtion för kunskap och samverkan. Det framgår dock inte vad detta ska leda till för konkreta mål vilket enligt Anell och Mattisson (2009) kan leda till att målen blir för allmänt hållna och att det inte skapar någon vägledning för medlemmarna (Anell & Mattisson 2009:93ff). Smith, Carrol och Ashford (1995) menar å andra sidan att det finns vinster i samverkan genom ökad kunskapsbildande vilket inte kan mätas i konkreta termer (Smith, Carrol och Ashford 1995).

4.1.2 Fossilfritt Sverige

Fossilfritt Sverige inrättades av Miljö- och energidepartementet innan klimattoppmötet COP21 i Paris hösten 2015 för att Sverige skulle visa vägen mot målet att “bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer”. “Syftet med initiativet är att skapa en plattform för dialog om klimatpolitiken mellan regeringen och aktörerna.” Plattformen är ett sätt för aktörer från både näringsliv, kommuner, regioner och organisationer att samverka, lära av varandra och utmana för att kunna öka arbetet med att nå det svenska miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan (Dir. 2016:66).

Regeringen har utsåg hösten 2016 Svante Axelsson som samordnare för Fossilfritt Sverige. Han har tidigare varit generalsekreterare för Naturskyddsföreningen. Han har i sin roll som

samordnare ett kansli bestående av tre personer till sin hjälp i arbetet (Eriksson & Strömquist 2019:4) och även en referensgrupp som fungerar som rådgivare bestående av representanter från kommuner, näringsliv och regioner (Dir. 2016:66).

Mycket av ansvaret inom Fossilfritt Sverige läggs på samordnaren. Han har till uppgift att skapa möjligheter till dialog mellan aktörerna som engagerar sig i nätverket via både fysiska och digitala möten. Samordnaren ska se till att det skapas samverkan kring olika teman mellan aktörerna, dialoger om nollutsläpp både mellan aktörerna samt mellan aktörer och regeringen. Samordnaren ska se till att aktörerna också lär av varandra genom goda exempel och om vad de kan göra för åtgärder för att minimera utsläpp samt att komplettera redan pågående insatser. Samordnaren ska även ha en löpande kontakt med Miljö- och energidepartementet och ska vid bestämda tidpunkter informera regeringskansliet om det pågående arbetet med plattformen (Dir. 2016:66).

Budgeten för samordnaren och hans kansli på tre personer är 5-6 miljoner kronor årligen enligt kansliet. Den totala budgeten för verksamheten är dock oklar då företag, kommuner och andra aktörer som engagerat sig i nätverket frivilligt har bidragit med egna medel till verksamhetens aktiviteter (Eriksson & Strömquist 2019:11).

En redovisning på Fossilfritt Sverige av deras verksamhet ska lämnas till regeringen senast 1 juni 2019 och uppdraget ska slutredovisas 31 december 2020 (Dir 2016:66). Den 13 maj 2020 fick Fossilfritt Sverige förlänga sitt uppdrag från Miljödepartementet till 2024 då de enligt regeringen har skapat ett engagemang som växer och får nu möjlighet via en förlängning av uppdraget att fortsätta utveckla deras arbete. Uppdraget som samordnaren/utredaren Svante Axelsson för Fossilfritt Sverige har fått i tilläggsdirektivet är följande fyra punkter som ska utvärderas och redovisas senast 31 maj 2022 och uppdraget som helhet ska redovisas senast 31 december 2024;

“(1). Utredaren ska fortsätta stödja näringslivets omställning till fossilfrihet. Detta innebär bl.a. stöd i det långsiktiga genomförandet av de färdplaner som tagits eller kommer att tas fram inom ramen för initiativet.

(2) Utredaren ska öka engagemanget i internationella processer där initiativet kan ge ett värdefullt bidrag. Uppdraget ska i denna del utföras i nära dialog med Regeringskansliet.

(3) Utredaren ska öka samverkan med och stöd till kommuner och regioner.

(4) Utredaren ska fortsätta med och utveckla initiativets kommunikativa insatser (Dir 2020:50).”

Sammanfattningsvis kan vi se att direktivet Fossilfritt Sverige är ett sätt att visa för omvärlden att vi i Sverige ska ta ett stort kliv framåt med målet “bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer” (Dir. 2016:66). Det framgår att det ska skapas en dialog mellan regeringen och aktörerna där de ska lära av varandra och utmana varandra att öka arbetet med att nå det nationella miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Direktivet är därmed utformad för att nå en stor målgrupp som på något sätt kan arbeta med att bli fossilfria. Precis som med Forum för miljösmart konsumtion vill detta nätverket skapa en bredd som enligt Gash (2017) kan bidra till en bättre lösning då det finns fler kompetenser och resurser att tillgå och det ska dessutom skapas ett lärande utbyte (Gash 2017:455ff). Det som skiljer detta direktivet från Forum för miljösmart konsumtion är att det finns en strävan och en uppmaning om att Sverige ska gå i framkant och visa vägen för andra länder att bli fossilfria. Det är ett ganska allmänt hållet mål men det är ett gemensamt mål då det enligt Anell och Mattisson (2009) handlar om att se bortom egenintresset och arbeta för något gemensamt externt (Anell & Mattisson 2009:93ff). Det som även gör att det inte blir för allmänt hållna är att samordnaren har ett antal punkter som han ska genomföra enligt direktivet vilket gör att det skapas ramverk och riktlinjer som nätverket ska förhålla sig till vilket i sin tur gör att regeringen har en kontroll över nätverket. Kontrollen över nätverket skapas även genom att det ska ske en löpande dialog mellan aktörerna i nätverket och regeringen (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:63ff). Då Fossilfritt Sverige har fått fortsatt förtroende att förlänga sitt uppdrag tyder det på att regeringen har varit nöjd med nätverkets tolkning av direktivet. Enligt Torfing, Peters, Pierre och Sörensen (2012) ska ett framgångsrikt samverkansnätverk vara transparent och producera önskvärda och använda policylösningar till regeringen vilket i förlängningen av uppdraget kan ses som uppfyllt (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:61f).

4.2 Vilken eller vilka funktioner fyller samverkansnätverken idag?

För att svara på frågan om vilken/ vilka funktioner som samverkansnätverken fyller idag kommer följande frågor att besvaras:

- Vilka är medlemmarna i nätverket?
- Hur väl har nätverket lyckats att locka till sig medlemmar?
- Hur påverkas nätverket av frivilligt medlemskap?
- Hur arbetar nätverket med det uppdrag som de har fått från direktivet?
- Hur ser kontakten ut mellan nätverket och regeringen?

4.2.1 Vilka är medlemmarna i nätverket?

4.2.1.1 Forum för miljösmart konsumtion

Forum för miljösmart konsumtion är tänkt att samla aktörer inom olika sektorer som näringsliv, offentliga verksamheter och akademi (Konsumentverket 2020:27) Forum för miljösmart konsumtion har totalt 715 registrerade medlemmar. Forumets medlemmar är till största del kommuner till trots att uppdraget var att skapa ett nätverk för samverkan mellan offentligt, privat, ideella verksamheter och forskning. Antalet medlemmar som består av kommuner är över 200st vilket är den största kategorin följt av näringslivet som är 100 st, forskning och ideella verksamheter på strax över 50 st och sedan övriga aktörer. Enligt sekretariatet har kommunerna en stark påverkan på konsumenter och på grund av detta valde nätverket år 2019-2020 att lägga ett extra fokus på kommunerna (Konsumentverket 2020: 6ff).

Helen Andréasson, seniorkonsult på WSP, ansvarig uppdragsledare för utvärderingen av Forum för miljösmart konsumtion menar att det är en bred målgrupp som forumet riktar sig till även då de den senaste tiden fokuserat mer på kommuner men vänder sig till alla. Det leder till att mottagaren för forumets verksamhet och budskap är otydlig. WSP hänvisar till att Konsumentverket menar att kommunerna som de vänder sig till träffar de aktörer som de vill nå med forumet så som medborgare och näringsliv. Kanske kan det vara bättre att gå direkt till dessa aktörer och inte indirekt menar WSP. Vem eller vilken avdelning som engagerar sig på kommunerna, kan variera. Det är inte säkert att den avdelningen som är med på forumet alla gånger har de bästa kanalerna ut till näringslivet vilket bidrar till att forumet har en svag koppling till näringslivet (H. Andréasson, personlig kommunikation, 21 april 2020).

Lindstedt som är verksamhetsledare för Forum för miljösmart konsumtion på Konsumentverket framhåller att målgruppen som de riktar sig till med Forum för miljösmart konsumtion är bred då det innefattar alla aktörer som på något sätt kommer i kontakt med hållbar privatkonsumtion. En målgrupp som det har varit fokus på är kommunerna då det föll sig naturligt eftersom kommunerna i stor utsträckning arbetar med hållbara livsstilar för att bidra till att nå miljömålen. Lindstedt vill poängtera att trots att det naturligt har blivit ett stort fokus på kommunerna så är det bara en del i vad de arbetar med och i de evenemang som de haft i det nuvarande ämnesområdet livsmedel har de bjudit in näringslivet och andra aktörer. Idag är det Konsumentverket som i stor utsträckning har tagit kontakt med aktörer och frågat om de vill vara med på deras evenemang men i vissa fall har det även varit aktörer som

själva velat vara med och berätta om deras projekt. Konsumentverket arbetar mycket med omvärldsbevakning för att få en uppfattning av hur läget ser ut inom olika områden och vilka projekt som kan lyftas fram. Angående förbättringsförslaget från WSP om att tydliggöra syfte och målgrupp så menar Lindstedt att de vill vara en mötesplats för alla och att de inte vill begränsa arbetet till ett specifikt område eller grupp, men att de i olika delar prioriterar målgrupperna i varierande omfattning (M. Lindstedt, personlig kommunikation, 13 maj 2020).

4.2.1.2 Fossilfritt Sverige

De aktörer som Fossilfritt Sverige vänder sig till är "... svenska aktörer som vill bidra till att Sverige ska bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer" (Eriksson & Strömqvist, 2019:9). De vänder sig till privata och offentliga verksamheter, organisationer, ideella verksamheter och aktörer inom forskning och utbildning. (Eriksson & Strömqvist, 2019:9). Fossilfritt Sverige har idag 450 aktörer som är medlemmar (Dir 2020:50). Gruppen är ju på grund av sin bredd därför väldigt disparat och det kan vara svårt att hitta gemensamma nämnare, menar Söderberg, kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige, "Vi brukar säga att det är klimatsveriges Friskis och svettis – där alla som vill bli bättre kan vara med och vår ambition är att hjälpa dem med det" (P. Söderberg, personlig kommunikation, 7-8 maj 2020).

En kritik som har lyfts fram av medlemmarna handlar om medlemmarna själva då de menar att det idag inom nätverket är flest aktörer inom näringslivet. De vill se en ökad samverkan mellan universitet, forskning och med offentliga verksamheter så som kommuner. Dessa grupper finns idag representerade i nätverket och i undersökningen av Governo var en femtedel av de svarande kommunala representanter (Eriksson & Strömqvist, 2019:31).

I Governos utvärdering lyftes det att vissa aktörer anser att många av nätverkets medlemmar är från Stockholm vilket Söderberg menar kan bero på att många av näringslivets huvudkontor ligger i Stockholm. Men han påpekar att Fossilfritt Sverige jobbar mer på en övergripande nivå och inte i konkreta processer eller på detaljnivå. Han menar att omställningen till ett fossilfritt Sverige ser olika ut i olika delar av landet och samma förslag inte kan genomföras överallt, vinster inom transport kan exempelvis göras i stor utsträckning i stadstrafik då det finns fler transportalternativ (P. Söderberg, personlig kommunikation, 15 maj 2020).

Sammanfattningsvis kan vi se att båda nätverken riktar sig till en bred målgrupp för att skapa en bredd bland medlemmarna. Forum för miljösmart konsumtion har främst lyckats att locka

kommunerna då det föll sig naturligt då de redan arbetat med konsumtionsbeteenden. Utmaningen nu för Forum för miljösmart konsumtion är att locka näringslivet ytterligare att dela med sig av sina kunskaper. Enligt Huxham och Vangen (2005) kan det vara svårt att locka en stor bredd av medlemmar då det kan vara mycket egenintressen som styr som exempelvis kulturella skillnader mellan kommuner och näringslivets medlemmar (Huxham & Vangen 2005:10-11). Kommunerna kan en uppfattning av att deras mål är att få ett kunskapsutbyte via nätverken (Anell & Mattisson 2009:34f) och näringslivet kan ha ett annat mål genom att arbeta för att de ska på ett tydligt sätt arbeta resultatriktat för att kunna redovisa det i deras årliga hållbarhetsrapport till regeringen (Anell & Mattisson 2009:100).

Fossilfritt Sverige har istället lyckats väl med att locka näringslivet via deras arbete med färdplaner för olika branscher samt utmaningar. Det gäller nu för Fossilfritt Sverige att fokusera mer på kommunerna för att se till att kommunerna väljer att köpa in de klimatsmarta lösningarna som näringslivet vill erbjuda genom deras omställning. Precis som i Forum för miljösmart konsumtion kan det vara svårt enligt Huxham och Vangen (2005) att skapa en bredd i sitt arbete att locka både kommuner och näringsliv. Det finns även en kritik till att nätverket är för Stockholmsbaserat och att det därmed skapar ett utanförskap bland vissa medlemmar vilket också kan hänvisas till Huxham och Vangen (2005) då de menar att kan hindra samverkan om det finns mycket geografiska skillnader vilket kan vara orsaken till att Fossilfritt Sverige är mer Stockholms baserat (Huxham & Vangen 2005:10-11). Söderberg som är kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige menar också att det är en bredd av medlemmar i nätverket och att det kan vara svårt att skapa gemensamma nämnare.

4.2.2 Hur väl har nätverket lyckats att locka till sig medlemmar?

4.2.2.1 Forum för miljösmart konsumtion

Det finns inte mycket skrivet om nätverket online på nätet på andra hemsidor än på Forum för miljösmart konsumtions hemsida. Det som finns skrivet om Forum för miljösmart konsumtion på andra sidor är främst på kommunala hemsidor om informationsträffar om nätverket och det finns ingen som uttrycker åsikter nätverket. Erika Bjernhagen Nilsson, kommunikatör på Konsumentverket menar att Konsumentverket som samordnare för Forum för miljösmart inte aktivt arbetar med marknadsföring av forumet via traditionell media såsom radio, tv och tidningar för att nå ut med sina budskap. De vill istället rikta sin marknadsföring till de aktörer som berörs av frågan hållbar konsumtion. De använder sig istället av nyhetsbrev, nätverkets

hemsida, Twitter, LinkedIn och nyhetsbrev till medlemmar samt anordnar föreläsningar, konferenser och webinarium med olika teman för att sprida kunskap inom området hållbar konsumtion. Hon påpekar också att de inte använder Forum för miljösmart konsumtions namn som varumärke för att framföra ställningstaganden utan använder då Konsumentverket. Genom Forum för miljösmart konsumtion kommunicerar de istället fakta, metoder och lärande exempel på hur samhällsaktörer kan bidra för att förändra konsumtionen i en mer hållbar riktning och underlätta för konsumenter att göra miljömässigt hållbara val (E. Bjernhagen Nilsson, personlig kommunikation, 7 maj 2020). Nätverkets Twitter har i november 2019 288 följare och LinkedIn har 152 följare som de använder för att nå ut med sitt budskap. Och som Bjernhagen Nilsson kommunikatör på Konsumentverket uttrycker sig så utförs inga kampanjer eller liknande för att öka kännedomen om nätverket. Nyhetsbrev skickas ut till 668 personer av totalt 715 registrerade medlemmar en gång i månaden och dessutom skickas eventinbjudningar ut till 663 medlemmar. Utöver detta nyhetsbrev skickas det en gång i veckan ut en veckosammanställning till alla medlemmar i nätverket. Konsumentverket och Forum för miljösmart konsumtion har varit med och föreläst på andra evenemang vid nio tillfällen 2017, 25st år 2018 och 14st år 2019. Konsumentverket har totalt genomfört elva webinarier under år 2018-2019 och de har totalt haft cirka 1216 visningar. Utöver detta har konsumentverket skrivit ett antal rapporter om ämnet hållbar konsumtion (Konsumentverket 2020:8ff).

Som nätverket ser ut idag är det få nya samarbeten som tillkommit via nätverket och det behöver utvärderas hur detta kan förbättras och hur nätverket kan hitta sin plats bland alla andra nätverk. De första åren för Forum för miljösmart konsumtion har handlat om att kolla av läget och se vad som behövs göras (H. Andréasson, personlig kommunikation, 21 april 2020).

4.2.2.2 Fossilfritt Sverige

Det har varit ett aktivt arbete med att försöka nå ut i media med debattartiklar, sociala medier och webbplatser för att nå ut med sitt budskap för Fossilfritt Sverige (Eriksson & Strömquist, 2019:11). I enkäten av Governo finns påståendet ”Fossilfritt Sverige har tillhandahållit bra metoder och kanaler för att synliggöra, främja och kommunicera olika aktörers arbete med frågor om fossilfrihet” som de tillfrågade har besvarat och över 80% tycker att det stämmer helt eller delvis (Eriksson & Strömquist, 2019:18).

Redan innan samordnaren tillträdde 2016 var medlemsantalet uppe i 200 medlemmar och idag är de uppe i ungefär 400 medlemmar vilket visar på att intresset för att bli medlem i nätverket

har stigit (Eriksson & Strömqvist, 2019:9). Färdplanerna har också ökat från 13 till 21 (Dir 2020:50). Ökandet i antalet medlemmar och färdplaner har bidragit till att dialogen har vidgats då fler aktörer anslutit sig till nätverket (Eriksson & Strömqvist, 2019:27f). Det finns många medlemmar som uttrycker varför de tycker att det är viktigt att vara med i Fossilfritt Sverige arbete och vill marknadsföra nätverket för att inspirera andra via deras egna hemsidor. Platzer Fastigheter som är ett fastighetsbolag är med i Fossilfritt Sverige och har varit med och utvecklat Uppvärmningsbranschens färdplan för att visa på sin konkurrenskraft gentemot andra företag. De är ett lokalt företag i Göteborg och vill nå ut på marknaden. Deras vision är att göra Göteborg till Europas bästa stad att arbeta i och då behöver de satsa på hållbarhetsfrågorna för att vara en bra leverantör. Som fastighetsbolag fungerar de som en mellanhand mellan energibolaget och kunden. Energi och värme är de största orsakerna till utsläpp i deras verksamhet trots att de jobbar med energieffektivisering. Genom Fossilfritt Sverige och Uppvärmningsbranschens färdplan vill de minska sitt behov av energi och visionen är att uppvärmningssektorn ska vara fossilbränslefritt år 2030. (Platzer Fastigheter 2020). Ett annat bolag som skriver om deras medlemskap och varför de är med Fossilfritt Sveriges arbete är MTR Nordic. Transportbolaget MTR väljer att ansluta sig som medlem för att påskynda omställningen till fossilfria bränslen och bolaget har även valt att ställa sig bakom Transportutmaningen “med löfte om att senast till 2025 endast utföra och köpa fossilfria inrikestransporter”. Fredrik Gustafsson som är hållbarhetschef på MTR Nordic säger att “MTR:s viktigaste bidrag till en hållbar miljö och låg klimatpåverkan handlar om att få så många som möjligt att välja kollektivtrafiken och tåg före bilen, så ofta som möjligt. Men vi vill göra mer än så och därför ansluter vi oss nu till Fossilfritt Sverige “ (MTR Nordic 2019).

Sveriges kommuner och regioner (SKR) vill också på deras hemsida visa att de står bakom Fossilfritt Sveriges arbete genom att ställa sig bakom färdplanen för fossilfri uppvärmning. Anledningen bakom antagandet är för att de vill uppmana aktörer däribland kommuner och regioner att ställa sig bakom frågan och ge dem stöd i deras arbete till att driva detta vidare i politiken till regeringen (Sveriges Kommuner och regioner, 2019). Nätverket Klimatkommunerna lyfter också betydelsen i att kommunerna arbetar med omställningen att bli fossilfria. Nätverket samarbetar med Fossilfritt Sverige för att driva på kommunerna i deras omställning till mer klimatsmarta. De pekar bland annat på att kommunerna ska ha klimatkrav vid offentlig upphandling, investera i solceller på taken, energieffektivisera i fastigheterna och se över transporterna (Klimatkommunerna 2019).

Ett annat sätt för nätverket att marknadsföra och expandera är genom att bjuda in andra aktörer till nätverkets workshops och föreläsningar (Eriksson & Strömqvist, 2019:27f). Sedan samordnaren tillträdde har det genomförts 35 seminarier, workshops eller liknande evenemang. Fossilfritt Sverige har även arbetat med massmedia och sociala medier då de skrivit 40-50 debattartiklar, 35-40 pressmeddelanden, 15-20 nyhetsbrev, 5 rapporter och 7 poddavsnitt. I sociala medier har det varit 26 000 besök på hemsidan och 4000 nedladdningar av rapporter och information på hemsidan. Fossilfritt Sverige har 2387 följare på Twitter, 916 på Facebook, 732 på Instagram (Eriksson & Strömqvist, 2019:11f).

Peter Söderberg som är kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige säger att de inte har gjort så stora riktade insatser för att få fler att ansluta sig. Under 2017 gjorde de ett större utskick till företag med förfrågan om anslutning men också om att anta våra utmaningar. Annars har de inte lagt några direkta resurser med målsättningen att öka antalet aktörer utan initiativet har växt mer genom ökad kännedom och genom spridning på de aktiviteter som de genomfört. De försöker att nå ut i media som radio, tidningar och tv så mycket som möjligt genom att skicka ut pressmeddelanden om de nyheter som nätverket har och även debattartiklar. Men det är sedan upp till mediekanalen om de nappar på det och vill ha med det i deras kanaler (P. Söderberg, personlig kommunikation, 7-8 maj 2020).

Sammanfattningsvis har Forum för miljösmart konsumtion framförallt satsat till att nå ut till deras medlemmar med information via sociala medier och nyhetsbrev men inte via massmedia. När Konsumentverket vill uttrycka något i massmedia använder de sig inte av namnet Forum för miljösmart konsumtion utan de använder Konsumentverket. Trots att Forum för miljösmart konsumtion vill locka alla aktörer inom hållbar konsumtion med fokus på den privata konsumtionen och beteendeförändringar så når de inte idag inte ut till så många och etablerar inte så många nya medlemmar då de inte skriver om Forum för miljösmart konsumtion i massmedia. Det krävs av aktörerna själva att känna till nätverket vilket gör att de inte når ut till fler. Fossilfritt Sverige å andra sidan har arbetat mycket för att nå ut i massmedia genom att skicka pressutskick och skriva debattartiklar tillsammans med andra aktörer. Dessa insatser har bidragit till en ökad kännedom bland fler aktörer då medlemsantalet och färdplaner har stigit alltmer. Fossilfritt Sverige har etablerat sig alltmer och många aktörer skriver om deras engagemang på deras egna hemsidor till skillnad från Forum för miljösmart konsumtion där det är få som skriver om deras arbete. Anell och Mattisson (2009) menar att det är viktigt att det finns en positiv inställning till samverkansprojektet då det tar tid att utveckla ett bra

samarbete då det bygger på frivillighet (Anell & Mattisson 2009:93ff). Fossilfritt Sveriges medlemmar sprider en positiv syn till nätverket då de gärna skriver och berättar om deras initiativ i nätverket medan det inte finns något skrivet från Forum för miljösmart konsumtion. Något som skiljer dem åt är även deras samordnare då Konsumentverket inte använder sig av nätverket Forum för miljösmart konsumtion som namn när de vill uttrycka sig medan samordnaren för Fossilfritt Sverige uttalar sig som just samordnare för nätverket vilket gör att Fossilfritt Sverige kan ses som mer etablerade då de är mer självständiga. Torfing, Peters, Pierre och Sörensen (2012) menar att ett nätverks inflytande att i detta fall påverka den nationella politiken ökar ju mer etablerade nätverken är och ju mer självständiga de är från staten (Torfing, Peters, Pierre och Sörensen 2012:70). Konsumentverket som är samordnare för Forum för miljösmart konsumtion är en statlig myndighet vilket gör att de är mer beroende av statens riktlinjer.

4.2.3 Hur påverkas nätverket av ett frivilligt medlemskap?

4.2.3.1 Forum för miljösmart konsumtion

Medlemmarna i Forum för miljösmart konsumtion upplever enligt utvärderingen av WSP att alla känner sig välkomna att delta i olika event som anordnas och i de digitala mötesplatserna. Det öppna klimatet kan dock uppfattas som vagt och många av medlemmarna vet inte vem som ska ta initiativ på nätverkets hemsida till samarbeten eller vad man som medlem har för ansvar (Konsumentverket 2020: 21). Det finns en undran från medlemmarna om vad medlemskapet innebär och hur de ska använda den digitala plattformen. En medlem som WSP intervjuat i sin utvärdering uttrycker sig enligt följande; ”Jag har inte använt den så ofta, man får ju något utskick. På något sätt har jag loggat in, registrerat mig som medlem” (Konsumentverket 2020:12). Det finns därmed en undran om vad syftet är med medlemskapet i nätverket. WSP bedömer att ingen av medlemmarna använder den digitala plattformen i sitt dagliga arbete men att vissa medlemmar i olika utsträckning deltar på vissa event som anordnas. En annan medlem uttrycker sig enligt följande om sitt medlemskap; ”Det har väl varit viktigt att synas och finnas med. Det som varit värdefullt är att kunna söka personer och få en bild av vem som jobbar med dessa frågor. Jag har inte sökt så mycket. Jag vet inte i vilken utsträckning som vår information har spridits” (Konsumentverket 2020:12).

I frågan som WSP ställer i sin utvärdering till de som deltar i enkätundersökningen om hur det kommer sig att de blev medlemmar är det endast ett fåtal som ger svar på frågan. De som svarar

säger att de antagligen blev inbjudna av någon referensgrupp eller att Konsumentverket bjudit in till informationsträff där de informerat om nätverket (Konsumentverket 2020: 12). Det finns alltså ingen antydning till att medlemmarna på eget initiativ gått in på hemsidan och registrerat sitt medlemskap. Sammantaget så är värdet av medlemskap i forumet inte tydligt, menar Helena Andréasson som var ansvarig uppdragsledare för utvärderingen av Forum för miljösmart konsumtion. Medlemmarna i Forum för miljösmart konsumtion vet inte varför de ska vara med och vad medlemskapet kan ge dem. Det behöver genomföras en kartläggning hur plattformen Forum för miljösmart konsumtion kompletterar andra nätverk inom miljöområdet. Medlemmarna uttryckte att det är bra att forumet finns då det finns många andra nätverk som inriktar sig mycket på fossilfritt och transporter. Detta nätverk lyfter hållbar konsumtion och fokus på den privata konsumtionen vilket skiljer sig från andra nätverk. Det behöver tydliggöras vilka behov som finns och hur forumet kan verka bättre för målgruppen (H. Andréasson, personlig kommunikation, 21 april 2020).

De event och arrangemang som anordnas av Konsumentverket är öppet för alla menar Lindstedt, verksamhetsledare för Forum för miljösmart konsumtion, de erbjuder konferenser, workshops och möten som riktar sig till målgrupperna. Det finns inget krav att personen ska vara medlem för att delta på ett webinarium. Ordnar de fysiska träffar och event så gäller samma. Det är målgruppen som de vill nå ut till, inte beroende på om man är medlem eller inte. Som medlem får det ett mervärde genom att få tillgång till nyhetsbrev och aktuella event samt lägga upp projekt och hitta kontaktuppgifter till andra medlemmar (M. Lindstedt, personlig kommunikation, 13 maj 2020). Lindstedt menar att “vi har inga krav på medlemmarna om att de ska åta sig något eller driva något”, då Konsumentverket är en myndighet kan de inte ställa krav på sina medlemmar, men något som Lindstedt tycker att de kan göra i framtiden är att vara mer pådrivande och diskutera samt uppmana aktörer att underlätta för konsumenterna att göra rätt genom att arbeta med konsumenternas beteenden. (M. Lindstedt, personlig kommunikation, 13 maj 2020).

4.2.3.2 Fossilfritt Sverige

De aktörer som på olika sätt deltagit i Fossilfritt Sveriges arbete kan delas in i medlemmar och icke medlemmar. I frågan om vad det betyder att vara medlem eller inte medlem i nätverket menar Söderberg att de gör ganska lite som bara är riktat till medlemmarna då de vill påskynda alla aktörer i processen till att bli mer fossilfria och höja sina krav. Som medlem av Fossilfritt Sverige ska du ställa dig bakom nätverkets deklARATION i att uttrycka en vilja för att gå framåt

och ett klimatmål vilket nätverket inte ställer något krav på vad. För att vara med i färdplaner eller anta utmaningar så behöver aktörerna inte vara medlemmar i nätverket. Fossilfritt Sverige vill locka så många som möjligt att ta ett steg till att bli ett fossilfritt Sverige vilket gör att de vill minska på trösklarna till att engagera sig (P. Söderberg, personlig kommunikation, 15 maj 2020).

Följande påstående "För mig och den organisation jag representerar finns det en nytta med att delta i Fossilfritt Sveriges arbete" gav 95% av medlemmarna som svar att det stämmer helt eller delvis och 87 % av icke-medlemmarna gav samma svar i utvärderingen av Governo. (Eriksson & Strömqvist, 2019: 16f). Detta pekar på att både de som är medlemmar och de som är icke-medlemmar känner att det finns ett värde i att vara med i nätverket och att det har bidragit till engagemang och intresse för miljöfrågor (Eriksson & Strömqvist, 2019:29).

Sammanfattningsvis kan vi se att medlemmarna i Forum för miljösmart konsumtion uttrycker en tydlig undran om varför de ska vara med i nätverket och inte förstår vad medlemskapet skapar för mervärde. Forum för miljösmart konsumtion påpekar att det inte finns något krav på medlemmarna men att det kan vara ett mervärde genom att få tillgång till nyhetsbrev och aktuella event samt lägga upp projekt och hitta kontaktuppgifter till andra medlemmar på hemsidan. Men andra event och webinarier är öppet för alla som vill. Anell och Mattisson (2009) menar att i skapandet av gemensamma mål kan det vara för allmänt hållna vilket inte skapar någon vägledning för medlemmarna (Anell & Mattisson 2009:93ff). Då medlemskapet är frivilligt där många aktörer får vara med kan det även skapa överdrivna förväntningar menar Gash (2017) som då inte alltid besvaras (Gash 2017:460f). Då det inte finns något krav på medlemmarna eller vägledning kan det enligt Anell och Mattisson (2009) leda till att medlemmarna inte vet vad de ska sträva efter. Anell och Mattisson (2009) menar att det gäller att skapa mål som man kan tjäna på antingen ekonomiskt eller kvalitetsmässigt (Anell & Mattisson 2009: 93ff). Det kan som tidigare nämnt också finnas ett intresse av att få ökad kunskap genom nätverket vilket också kan ses som ett mål enligt Smith, Carrol och Ashford (1995). En anledning till att medlemmarna inte vet varför de ska vara medlemmar kan även bero på att majoriteten av medlemmarna i Forum för miljösmart konsumtion är kommuner. Offentliga aktörer såsom kommuner har under en lång tid enligt Anell och Mattisson (2009) haft en välvilja att hjälpa varandra och att utbyta kunskaper med varandra (Anell & Mattisson 2009:34f) och enligt Montin och Granberg (2013) anses samverkan vara en självklarhet (Montin & Granberg 2013:29f). Det kan vara så att kommuner redan samverkar med varandra

och inte vet vad ett medlemskap i nätverket skulle innebära för vinster då de redan tar kontakt med varandra för att utbyta kunskap. Det finns en risk med att kommuner och regioner väljer att vara med i olika samverkansnätverk då det gör det svårare för medborgarna att överblicka hur kommun och regionerna arbetar och utkräva ansvar (Anell & Mattisson 2009:103). Därför kanske medlemmarna som till stor del består av kommunerna vill ha en mer tydlighet av sitt medlemskap och inte enbart gå med för kunskapsutbyte.

Fossilfritt Sverige har också ett öppet klimat för sina medlemmar och vill inte ha skapat onödiga trösklar. Deras medlemmar har dock ett krav om att ställa sig bakom deklaration och anta ett eget klimatmål vilket skapar en mer tydlighet och att de har en vägledning att förhålla sig till. Både medlemmar och icke-medlemmar uttrycker att det finns en nytta av att vara med i Fossilfritt Sveriges arbete vilket kan förklaras i att många av medlemmarna i nätverket är företag. I och med lagändringen om krav på att större företag ska hållbarhetsredovisa i deras årsrapport kan det enligt Anell och Mattisson (2009) innebära att det finns en drivkraft för företag att samverka för att de ska komma fram till lösningar tillsammans om hur de ska arbeta mer hållbart (Anell & Mattisson 2009:100).

Skillnaden mellan nätverken är att Fossilfritt Sverige har en tydlighet om vad det innebär att vara medlem då de tar ett ställningstagande och ska arbeta med ett klimatmål medan medlemmarna i Forum för miljösmart konsumtion inte har något tydligt krav på sig vilket skapar ett frågetecken om varför de ska vara medlemmar. Elsass (2003) menar att ett framgångsrecept för att skapa en bra samverkan är att finns en tydlig vision, mål och definiering av varje medlems skyldigheter (Elsass 2003).

4.2.4 Hur arbetar nätverket med det uppdrag som de har fått från direktivet?

4.2.4.1 Forum för miljösmart konsumtion

De tre övergripande ledorden som Forum för miljösmart arbetar utefter "kunskap, samverkan och innovation" (Konsumentverket 2020:10) är även ord som används för att utvärdera vilka effekter som forumet har bidragit till. Dessa ord används sedan för att utforma resultatmål och indikatorer för att se om deras syfte som inkluderar dessa tre ledord inom Forum för miljösmart konsumtion uppfylls. De indikatorer som har valts ut är mätbara och årsbundna såsom antal seminarier och deltagare på event (Konsumentverket 2020:10f). Det som framgår i redovisningen av resultatet av kunskap, samverkan och innovation från åren 2018 och 2019 är

att det inte är någon redovisning av innovation utan enbart av kunskap och samverkan. Forum för miljösmart konsumtion har enligt utvärderingen av WSP valt att avvakta med effektmålet innovation och anledningen till detta är oklart (Konsumentverket 2020:35ff). Under effektmålen kunskap och samverkan finns indikatorer på hur många event som anordnats, hur många projekt som har lagts upp på hemsidan och hur många som deltagit på de aktiviteter som anordnats. Det som är intressant är att det under år 2018 inte var några företag alls som hade deltagit i de aktiviteter som anordnats, medan det i stället var 30 kommuner som deltog och 480 enskilda personer som deltog. Det framgår dock inte vilka dessa enskilda personer var (Konsumentverket 2020:35ff). Det som framgår från resultatet från år 2019 är att det är ett frågetecken under indikatorsmålet “Andel deltagare på fysiska events som anger att det fanns förutsättningar att skapa kontakter för samverkan (70%)” (Konsumentverket 2020:38). Det är därmed oklart vilken möjlighet det finns för samverkan på de event som anordnas av Forum för miljösmart konsumtion. Under indikatorsmålet “Antal startade diskussionstrådar av externa aktörer (40 st.)” (Konsumentverket 2020:38). är det enbart 6 st som har startat under året. Ett mål som uppfyllts under samverkansmålet är att “Antal möte och samarrangemang mellan myndigheter inom forumets ram (5 st.)” (Konsumentverket 2020:38). som uppfyllts till 7 st. Även antalet medlemmar på den digitala plattformen har ökat från 297 medlemmar till 715 medlemmar vilket också är ett uppfyllt mål då målet var att öka 40%. (Konsumentverket 2020:38).

Det är via hemsidan, evenemang och nyhetsbrev som medlemmarna ska få ett lärande kunskapsutbyte. Konsumentverket har själva och även via uppdrag till andra parter tagit fram dokument kring teman om miljösmart konsumtion där de vill bidra med kunskap hos medlemmarna. Konsumentverket har även deltagit på evenemang som inbjudna gäster där eventen har handlat om “miljömässigt hållbar privat konsumtion och har en koppling till områdena såsom innovation, jämställdhet eller beteendeförändring” (Konsumentverket 2020:8f). Men det som varit den mest uppskattade aktiviteten inom lärande utbyte är webinarier på nätverkets hemsida. De webinarier som har varit populärast är “*Konsumenterna och miljön* samt *Beräkna kommuninvånarnas klimatavtryck*” (Konsumentverket 2020:9). Anledningen till varför dessa webinarier har varit mest populära beror troligen på att kommunerna är de som är mest representerade av de medlemmar som väljer att se webinarier på hemsidan (Konsumentverket 2020:9). En av de tillfrågade av WSP i deras enkätundersökning uttrycker sig enligt följande; ”Jag gillar ju webinarier skarpt. Korta enkla sätt att förmedla kunskap. Där är forskningen särskilt intressant att lyfta”

(Konsumentverket 2020:18). WSP som genomfört utvärderingen av Forum för miljösmart konsumtion anser att de lärande aktiviteterna som konferenser och workshops har fungerat bra då de innehållit god kvalitet och varit populära bland medlemmarna (Konsumentverket 2020:18).

Lindstedt som är verksamhetsledare för Forum för miljösmart konsumtion menar att det har inneburit en utmaning för Konsumentverket att bygga upp den digitala plattformen då de fick ganska fria tyglar och själva fick hitta på idéer om hur mötesplatsen skulle se ut. Tanken med webbplatsen att den ska erbjuda ett stöd för personer som arbetar för att göra det enklare för konsumenter att konsumera miljömässigt hållbart. Genom webbplatsen kan personer komma i kontakt med andra, hitta projekt, ta del av webinarier och för att se vad som är på gång för kommande träffar och event. Forum för miljösmart konsumtion ska inte enbart vara en webbplats utan den digitala plattformen ska ses som ett hjälpmedel i nätverkandet och kunskapsutbytet vad det gäller konsumtionsbeteenden (M. Lindstedt, personlig kommunikation, 13 maj 2020). Medlemmarna uttrycker sig att det är bra att det finns en plattform där medlemmarna kan nätverka med varandra och att de har fått en bra bild av de andra medlemmarna i nätverket och att hemsidan fungerar som en "projektbank" där medlemmarna kan söka upp medlemmar i andra projekt (Konsumentverket 2020:17).

Något som medlemmarna i nätverket lyfter fram som ytterst viktigt i frågor som berör beteendeförändringar vilket nätverket behandlar är styrmedel och forskningskunskap. Ett förslag är att skapa fokusområden där det finns en expertgrupp inom området som kan bidra med ytterligare kunskap såsom inom livsmedel, transport och boende. Något som också efterfrågas är verktyg för att genomföra dessa beteendeförändringarna exempelvis på medlemmarnas arbetsplatser för att få något mer handfast om hur de ska arbeta med området i praktiken (Konsumentverket 2020:20).

4.2.4.2 Fossilfritt Sverige

Kommunikationen mellan medlemmarna samt mellan medlemmarna och samordnaren i Fossilfritt Sverige upplevs som tydlig redan från starten. Det har varit i uppdraget som samordnare att driva ett narrativ och se möjligheter för att få samhällsaktörer att fortsätta sin resa till ett fossilfritt Sverige. Samordnaren vill via uppdraget skapa en tydlig kommunikation och riktning för aktörerna att gå mot ett mer klimatsmart åtgärder och har tillsammans med näringslivet och andra aktörer tagit fram planer för att nå dit (Eriksson & Strömqvist,

2019:8ff). I enkätundersökningen finns påståendet “De kommunikationsinsatser som gjorts av den nationella samordnaren och hans kansli har i allmänhet varit bra och tydliga”. I detta påstående håller 87% med helt eller delvis i påståendet (Eriksson & Strömqvist, 2019:22f). I enkäten finns påståendet “Fossilfritt Sverige har på ett bra sätt initierat och främjat samverkan mellan olika aktörer”. Svaret är 88% positivt svar då de menar att det stämmer helt eller delvis (Eriksson & Strömqvist, 2019:17).

Det lärande utbytet upplevs vara nära sammankopplat med ett lösningsorienterat arbetssätt då Fossilfritt Sverige satsar på aktiviteter som framtagandet av färdplaner för olika branscher att enas om planer för att nå ett fossilfritt Sverige och för att stärka dess konkurrenskraft på marknaden. Dessa färdplaner kan både ses som ett lärande utbyte där aktörerna inom branschen lär av varandra och arbetar lösningsorienterat för att lämna in konkreta förslag till regeringen inom respektive bransch (Eriksson & Strömqvist, 2019:10f). Idag finns 21 färdplaner inom olika branscher som täcker upp en stor del om hur Sverige ska kunna bli fossilfritt (Dir 2020:50). De branscher som finns representerade är bland annat skogsnäringen, betongbranschen, stålindustrin och digitalisering konsultbranschen. I arbetet med färdplanerna har Fossilfritt Sverige även arbetat med rundabordssamtal för att samla aktörer inom olika ämnen för att tillsammans räta ut frågetecken och för att ge gemensamma förslag på åtgärder till riksdag och regering (Eriksson & Strömqvist, 2019:10). De som intervjuats i Governors undersökning framhåller att de tycker att färdplanerna har varit ett extra bra arbetssätt då samordnaren har arbetat lösningsorienterat då branscherna har samarbetat och enats om gemensamma mål och åtgärder. De intervjuade menar också att det idag kan vara lättare att få aktörer inom branscher att samarbeta då inställningen till klimatsmarta åtgärder har ändrats “... från något som tidigare möjligen var ett ”nödvändigt ont” till något som nu både är önskvärt och ses som en affärsmöjlighet.” (Eriksson & Strömqvist, 2019:25). Governors bedömning av enkätsvaren och intervjuerna är att arbetet med färdplanerna bör fortlöpa och att det ska tas fram fler färdplaner inom fler branscher då de anses ha varit uppskattade och framgångsrika (Eriksson & Strömqvist, 2019:30). Inom varje färdplan finns visioner och mätbara mål för hur respektive bransch ska uppnå sina mål. Inom uppvärmningsbranchen finns en vision som de som är med i färdplanen antar om att “Uppvärmningssektorn ska vara fossilbränslefri år 2030. År 2045 ska sektorn vara en kolsänka som hjälper till att minska de totala svenska växthusgasutsläppen. Samverkan är ett viktigt medel för att åstadkomma omställningen” (Fossilfritt Sverige 2020:2).

Arbetet med färdplanerna och arbetet med kommunerna löper parallellt med varandra då kommunerna innehar en nyckelroll i offentlig upphandling. Om pengarna i offentlig upphandling kan styras mot klimatmålen kan det i sin tur gynna företagen då någon måste beställa produkterna som de tillverkar i en omställning mot ett mer fossilfritt Sverige. (P. Söderberg, personlig kommunikation, 15 maj 2020).

Inom skapandet av gemensamma strategier och lösningsorienterat arbetssätt har Fossilfritt Sverige arbetat med att utmana dess medlemmar att anta utmaningar som via konkreta åtgärder arbetat för att minska utsläppen av växthusgaser. I förarbetena till utmaningarna gick Fossilfritt Sverige ut till företag för att undersöka i vilka områden de skulle arbeta med utmaningar och som tillräckligt många kunde anta men som inte var för självklart. De försökte att hitta utmaningar som inte bara är som en målsättning utan som också är tydliga och konkreta. År 2017 presenterades dessa utmaningar. Några av de utmaningar som finns är transportutmaningen och tjänstebilsutmaningen. I transportutmaningen handlar det mycket om att få igång en dialog mellan transportföretag och transportköpare för att tillsammans sätta mål. Tjänstebilsutmaningen är viktig då utvecklingen av elbilar har börjat explodera och det är viktigt att uppmuntra en fortsatt utveckling. En utmaning som nätverket har och som nästan står still är Solutmaningen som handlar om att investera i solceller. Anledningen till att denna utmaning nästan står still beror dels på att nätverket inte genomför några aktiviteter för att driva utmaningen då det händer saker ändå och dels att de politiska och ekonomiska hinder som tidigare har funnits nu har reducerats och gör det möjligt till att fler kan investera i solceller. (P. Söderberg, personlig kommunikation, 15 maj 2020). Något som de intervjuade framhåller är att de nuvarande utmaningarna har varit åtgärder på en mer övergripande nivå som har diskuterats i nätverket och att det behöver konkretiseras till mer detaljer om vilka åtgärder som ska göras (Eriksson & Strömqvist, 2019:26). Några menar även att åtgärderna inte bara ska handla om att skifta drivmedel utan det handlar även om att minska transporter och att effektivisera (Eriksson & Strömqvist, 2019:20). Några av de utmaningar där det finns en viss typ av mätbarhet är exempelvis Transportbilsutmaningen där de som antar utmaningen ska stäva efter att nå målet "...att i den egna organisationen senast 2030 endast utföra och köpa fossilfria inrikestransporter." (Eriksson & Strömqvist, 2019:10) och även mätbarhet i utmaningen Budkavle: lantbruk "att regionförbund inom LRF ska sätta upp målet att 50procent av deras företagsmedlemmar ska köra sina traktorer på 50 procent fossilfria drivmedel senast 2020" (Eriksson & Strömqvist, 2019:10).

Utöver färdplaner, utmaningar och rundabordssamtal har Fossilfritt Sverige genomfört publika event för att lära och inspirera andra så som konferenser, workshops, föredrag och att använda sig av sociala medier. De seminarier som bidragit med ett lärande till aktörerna har både haft ett mer helhetsperspektiv om klimatsmarta lösningar men även mer fokuserade på ett specifikt område som tjänstebilar, byggfrågor och upphandling. Det har även förekommit konferenser på ett regionalt plan för att bemöta regionala frågor och även föredrag i samband med FN:s klimatmöten (Eriksson & Strömqvist, 2019:11). Nästa steg som Governo ser inom Fossilfritt Sverige handlar om att följa upp de aktiviteter som gjorts och utvärdera vilka lärdomar det bidragit till som ett sätt att återvinna vad som fungerat bra respektive mindre bra under denna tid som nätverket hittills har arbetat. (Eriksson & Strömqvist, 2019:30).

En sammanfattning av Forum för miljösmart konsumtion är att nätverket främst upplevs som ett lärande utbyte via nyhetsbrev, event och webinarier. Det som saknas i nätverket som framkommer från utvärderingen av WSP är att arbeta lösningsfokuserat och att komma med mer handfasta åtgärdsförslag om hur aktörer ska arbeta med beteendeförändringar hos konsumenterna för att de ska handla mer hållbart. Forum för miljösmart konsumtion behöver producera önskvärda och användbara policylösningar för att inneha ett större inflytande. Forumet behöver också se över indikator målet innovation då detta inte finns med i resultatredovisningen. Smith, Carroll och Ashford (1995) menar att mätbara mål som prestation och avkastning inte ger hela sanningen om hur lyckat nätverket har varit då det kan finnas vinster i form av ökad kunskap vilket medlemmarna instämmer att de har fått (Smith, Carroll & Ashford 1995). De behöver också se över hur de kan nå ut till företag då dessa inte alls fanns representerade på nätverkets event och hur de kan se till att öka samarbetet mellan medlemmarna. Men som tidigare nämnt kan det finnas en viss kulturell skillnad mellan näringslivet och offentliga verksamheter vilket gör att det kan finnas hinder med samarbete då de inte har samma mål och visioner.

Fossilfritt Sverige å andra sidan har arbetat lösningsorienterat i framställningen av färdplaner och utmaningar. Det har även skett ett lärande utbyte via rundabordssamtal, konferenser, workshops och föredrag. Det som nu ges som förslag är att utvärdera vad som har fungerat bra och mindre bra för att se hur de ska fortsätta sitt arbete. I Fossilfritt Sveriges arbete finns även mätbara mål både i de utmaningar som kan antas och i de färdplaner som aktörer kan ställa sig bakom. Dessa mätbara mål är mål som till skillnad från Forum för miljösmart konsumtion inte handlar om antalet event eller medlemmar utan om innovationer om vilket bidrag till miljön

som nätverket är tänkt att bidra med. Ring och Van de Ven (1994) menar att samverkan är som ett "äktenskap" där det ska skapas en balans mellan de intressen som finns hos medlemmarna i nätverket. Denna balansen skapas genom att medlemmarna delas in i färdplaner och utmaningar där de lättare kan komma överens med varandra. Huxham och Vangen (2005) menar att det som kan hindra samverkan är att det finns för mycket olika skillnader i intressen där egenintressen styr och där det är svårt att komma fram till en gemensam vision (Huxham & Vangen 2005:10-11).

4.2.5 Hur ser kontakten ut mellan nätverket och regeringen?

4.2.5.1 Forum för miljösmart konsumtion

WSP anser att Forum för miljösmart konsumtion behöver tydliggöra nätverkets roll i det politiska landskapet och det bör kartläggas vilka andra satsningar som finns nationellt, regionalt och lokalt av hållbar konsumtion. I detta fall skulle Konsumentverket fungera som en aktör för att skapa en tydlighet om vad det finns för nätverk och projekt inom olika områden som berör miljösmart konsumtion exempelvis Klimatkommunerna och Fossilfritt Sverige (Konsumentverket 2020: 26). Frågan är om nätverket ska rymma allt inom miljösmart konsumtion eller hållbar konsumtion vilket enligt WSP kan vara ett för brett perspektiv som Konsumentverket inte själva kan axla som samordnare. Kanske ska Konsumentverket bredda sig med andra aktörer (Konsumentverket 2020: 24). En av utmaningarna framöver enligt Lindstedt är precis som WSP säger hur Forum för miljösmart konsumtion ska förhålla sig till andra nätverk och hur forumet ska vara unikt med sitt arbete om konsumenternas förutsättningar att konsumera hållbart och hinder med koppling till beteenden där aktörer kan vara med och underlätta för konsumenterna (M. Lindstedt, personlig kommunikation, 13 maj 2020).

Men frågan som WSP ställer sig är om Konsumentverket är den myndighet som ska samordna nätverket då nätverket som tidigare nämnt ligger långt från deras ordinarie verksamhet (Konsumentverket 2020: 26). Samordnaren bakom Forum för miljösmart konsumtion är Konsumentverket vilket enligt medlemmarna i WSP:s utvärdering upplevs inneha en låg profil. Konsumentverket skulle tjäna på att kliva fram i sin roll som samordnare menar Andréasson då de idag gömmer sig lite bakom regeringsuppdraget. Eftersom Konsumentverket är en tillsynsmyndighet menar WSP att de är försiktiga i sin styrning och vill bibehålla sin neutrala hållning. Konsumentverket har inte idag mandat att uppmana aktörer till att göra något

vilket WSP menar att då måste engagemanget måste komma från medlemmarna (H. Andréasson, personlig kommunikation, 21 april 2020). Lindstedt verksamhetsledare för Forum för miljösmart konsumtion menar att det Konsumentverkets roll som myndighet betyder att de behöver ta hänsyn till sin roll som tillsynsmyndighet då de utövar tillsyn på näringslivets marknadsföring (och avtalsvillkor) det vill säga att de kontrollerar så att företag inte marknadsför sig på ett vilseledande sätt för konsumenten. I rollen som myndighet menar Lindstedt att det är mycket överväganden fram och tillbaks om vad de kan göra i sin roll att stödja företagen samtidigt som de ska utöva tillsyn (M. Lindstedt, personlig kommunikation, 13 maj 2020).

Idag har Konsumentverket ett rådgivande organ vid sin sida med sammanträden minst två gånger per år. Det rådgivande organet "representerar olika kompetensområden såsom forskning, näringsliv, offentlig verksamhet och ideella organisationer" (Konsumentverket 2020: 6). Det finns även en referensgrupp där "deltar de av regeringen utsedda myndigheter, Kemikalieinspektionen, Naturvårdsverket samt Energimyndigheten" (Konsumentverket 2020: 6). Dessa myndigheter ska fungera som identifierande av arbetsgrupp och se till att informationen om evenemang som anordnas nås till medlemmarna i nätverket. WSP anser att denna referensgrupp bör även involveras i insatser som behövs för att nå målet med nätverket och för att utvärdera de insatser som gjorts (Konsumentverket 2020:6).

4.2.5.2 Fossilfritt Sverige

Peter Söderberg, kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige, menar att uppdraget Fossilfritt Sverige innebar en stor uppgift samtidigt som uppdraget gav mycket utrymme. Det gäller att hitta vad som gör störst nytta och vad som är mest effektivt. Det gäller att hitta de bitar som ingen annan har då det finns många andra nätverk idag som arbetar med miljö- och hållbarhetsfrågor. Fossilfritt Sverige är tillsatta av regeringen vilket gör att regeringen lyssnar och tacksamt tar emot uppgifter från dem då sju av åtta partier står bakom klimatmålen. (P. Söderberg, personlig kommunikation, 15 maj 2020). Under dessa år sedan samordnaren för Fossilfritt Sverige tillträde har de lagt grunden för nätverket och för ambitionsnivån. "Vi har lagt ett Sverige pussel" säger Peter Söderberg och menar att de idag har 21 färdplaner för hur Sverige skulle kunna bli fossilfritt och det gäller nu att arbeta vidare och skapa rätt förutsättningar. Regeringen har nyligen 13 maj 2020 antagit ett tilläggsdirektiv om fortsatt förlängning för nätverket till 2024. Fossilfritt Sverige arbetar mycket med att starta upp och få aktörer att komma igång med sitt arbete mot ett fossilfritt Sverige, sedan arbetar aktörerna

mycket på egen hand med sina färdplaner (P. Söderberg, personlig kommunikation, 15 maj 2020).

Arbetet med färdplanerna anses av intervjupersonerna i undersökningen av Governo vara en enkel match medan det nu återstående arbetet kanske kan vara en utmaning med att göra nästa steg i att få dessa färdplaner implementerade i praktiken via politiskt fattade beslut (Eriksson & Strömqvist, 2019:19f). Det är en förväntan från aktörerna som har skapat planerna om att dessa ska omsättas i praktiken med hjälp av konkreta åtgärder från politiken. Men det behöver finnas en förståelse också från aktörerna om att det finns många olika saker i samhället som behöver omhändertas av politiker och att det finns en prioritering om vad som behöver göras (Eriksson & Strömqvist, 2019:30f). Governo menar att det är samordnarens roll att se till att kopplingen mellan aktörerna som står bakom färdplanerna och regeringen kan genomföras och att en dialog mellan dessa kan råda om när och hur åtgärderna ska genomföras (Eriksson & Strömqvist, 2019:4). I enkätundersökningen finns påståendet "Fossilfritt Sverige har underlättat kontakten mellan aktörerna och regeringen" som de tillfrågade har fått svara på då ungefär 70% menar att det stämmer helt eller delvis och ungefär en fjärdedel vet inte (Eriksson & Strömqvist, 2019:18).

De förväntningar som finns från aktörerna som blivit tillfrågade i utvärderingen framkommer det att politikerna måste inse att det kommer att vara kostsamt att ställa om till mer fossilfria alternativ då ny teknik och mer klimatvänliga bränslen kan vara dyrare än andra alternativ. De menar också att politikerna behöver skapa en förståelse bland medborgarna om att det kommer att kosta att ställa om till fossilfria lösningar (Eriksson & Strömqvist, 2019:31f). De tillfrågade i utvärderingen påpekar också på att politikerna behöver svara upp på deras färdplaner genom att inrätta styrmedel, dock är det oklart vilka styrmedel som ska tillsättas (Eriksson & Strömqvist, 2019:20). Men något som lyfts fram är att det behöver ställas mer krav i regelverk såsom miljökrav i upphandlingar för offentliga verksamheter (Eriksson & Strömqvist, 2019:31f).

I nätverket Fossilfritt Sverige är det aktörerna som ställer krav på politikerna och vill driva igenom sina färdplaner för att nå ett fossilfritt Sverige. Flera av de intervjuade från undersökningen av Governo menar att detta är ett annorlunda sätt att arbeta med politiskt beslutsfattande då aktörerna i större utsträckning kan vara med och påverka lagstiftningen än i det mer traditionella sättet där de berörda aktörerna istället får anpassa sig efter redan

bestämda beslut. Genom arbetssättet med färdplanerna blir det en korskoppling mellan politikerna och aktörerna där aktörerna via färdplanerna visar politikerna om hur de anser är en rimlig väg att gå inom deras bransch för att uppnå ett fossilfritt Sverige. 90% av de som besvarade enkätundersökningen uppger att de helt eller delvis håller med om att nätverket Fossilfritt Sveriges arbete har bidragit till att underlätta och uppmuntra till en omställning till ett fossilfritt Sverige (Eriksson & Strömqvist, 2019:25ff).

Ett exempel på att arbete som har korskopplas i Fossilfritt Sverige via näringslivet och regeringen är arbetet med Godsstrategin då regeringen skulle lägga fram en ny strategi för godstransporter. Fossilfritt Sverige valde då att prata med aktörer inom branschen om hur de bäst tyckte att vi kunde optimera systemet vilket växte fram till 13 förslag varav 11 sedan fanns med i regeringens strategi (P. Söderberg, personlig kommunikation, 15 maj 2020).

Sammanfattningsvis behöver Forum för miljösmart konsumtion arbeta med att tydliggöra deras unika inriktning med den privata konsumtionen och konsumtionsbeteenden på den politiska arenan nationellt om hur de skiljer sig från andra liknande nätverk, deras syfte och funktion behöver tydliggöras. Den största gruppen av medlemmar som nätverket har är kommuner och enligt Anell och Mattisson (2009) bör kommunerna vara lite sparsamma med att gå med i flertalet nätverk och samarbetspartners då det kan skapa svårigheter att utkräva ansvar och att styra (Anell och Mattisson 2009:103). Konsumentverket som är samordnare för nätverket har inte mandat att uppmana medlemmarna till att göra något då de är en myndighet vilket gör att samordnaren upplevs ha låg profil och medlemskapets syfte blir otydligt. Enligt Elsass (2003) ska det finnas en tydlig definiering om medlemmarnas skyldigheter i nätverket (Elsass 2003).

Fossilfritt Sverige har en tydlig plats på den politiska arenan nationellt och behöver istället se till att deras förslag realiserar av politikerna. Fossilfritt Sveriges fortsatta mandat av regeringen att fortsätta med deras verksamhet tyder på att regeringen är nöjd med nätverket och finner en funktion i att nätverket finns. Enligt Torfing, Peters, Pierre & Sörensen (2012) tyder fortsatt arbete för nätverket att regeringen upplever nätverket som framgångsrikt och att de har producerat användbara policylösningar för att hjälpa regeringen i deras arbete att lösa svåra samhällsproblem som miljöproblemet i detta fall (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen 2012:61f). Ett exempel på detta är Godsstrategin där nätverket fick lägga fram förslag till regeringen som sedan användes i strategin.

5. Sammanfattande diskussion och slutsatser

I detta avsnitt diskuteras resultatet och analysen som framkommit av den insamlade empirin baserat på frågeställningarna;

- Vilken eller vilka funktioner för samverkansnätverken har angetts i de direktiv de fått av regeringen?
- Vilken eller vilka funktioner fyller samverkansnätverken idag?

5.1 Har samverkansnätverken fyllt den funktion som regeringen har angett i dess direktiv?

5.1.1 Forum för miljösmart konsumtion

År 2017 i samband med regeringens budgetproposition inrättades regeringens strategi för hållbar konsumtion. I samband med strategin fick Konsumentverket i uppdrag att “att inrätta och tillhandahålla ett forum för miljösmart konsumtion”(Konsumentverket 2020:1) och “att stimulera miljösmarta konsumtionsmönster “(Konsumentverket 2020:1). Syftet med samverkansnätverket Forum för miljösmart konsumtion enligt direktivet från Finansdepartementet var att samla aktörer inom näringsliv, forskare, offentliga verksamheter och civilsamhälle som på något sätt kan bidra till en mer miljösmart konsumtion och öka kunskapen och fördjupa samarbetet med varandra (Konsumentverket 2020:1).

Forum för miljösmart konsumtion har främst upplevt av medlemmarna i nätverket som ett lärande utbyte via event, webinarier och nyhetsbrev. Det framkommer också att det är främst kommuner som valt att ta del av Forum för miljösmart konsumtions event och webinarier. Det har också framkommit att det funnits en undran från medlemmarna om varför de ska vara medlemmar i nätverket då det inte finns några krav eller mål för vad du som medlem ska uppnå via ett medlemskap. En anledning till att medlemmarna inte vet varför de ska vara medlemmar kan även bero på att majoriteten av medlemmarna i Forum för miljösmart konsumtion är kommuner. Offentliga aktörer såsom kommuner har under en lång tid enligt Anell och Mattisson (2009) haft en välvilja att hjälpa varandra och att utbyta kunskaper med varandra (Anell & Mattisson 2009:34f) och enligt Montin och Granberg (2013) anses samverkan vara en självklarhet (Montin & Granberg 2013:29f). Då ett lärande utbyte har skett mellan medlemmarna kan den delen av direktivet anses vara uppfyllt. Gash (2017) menar att det är en

fördel att det finns en strävan efter att skapa ett lärande utbyte mellan medlemmarna och även att den bredd som skapas kan bidra till en bättre lösning då det finns fler kompetenser och resurser (Gash 2017:455ff). Dock har nätverket inte lett till att samla ett brett omfång av medlemmar både från offentliga verksamheter, privata verksamheter, forskare och civilsamhälle då den största delen av medlemmarna består av kommuner. Anledningen till svårigheter att skapa en bredd bland medlemmarna kan enligt Huxham och Vangen (2005) bero på att det finns för mycket olika intressen som skiljer sig åt som kulturella och politiserade intressen (Huxham & Vangen 2005:10-11).

5.1.2 Fossilfritt Sverige

Fossilfritt Sverige inrättades av Miljö- och energidepartementet innan klimattoppmötet COP21 i Paris hösten 2015 för att Sverige skulle visa vägen mot målet att “bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer”. “Syftet med initiativet är att skapa en plattform för dialog om klimatpolitiken mellan regeringen och aktörerna.” Plattformen är ett sätt för aktörer från både näringsliv, kommuner, regioner och organisationer att samverka, lära av varandra och utmana för att kunna öka arbetet med att nå det svenska miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan (Dir. 2016:66). Det framgår att det ska skapas en dialog mellan regeringen och aktörerna där de ska lära av varandra och utmana varandra att öka arbetet med att nå det nationella miljö kvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan. Direktivet är därmed utformad för att nå en stor målgrupp som på något sätt kan arbeta med att bli fossilfria. Precis som med Forum för miljösmart konsumtion vill detta nätverket skapa en bredd som enligt Gash (2017) kan bidra till en bättre lösning då det finns fler kompetenser och resurser att tillgå och det ska dessutom skapas ett lärande utbyte (Gash 2017:455ff). Det som skiljer detta direktivet från Forum för miljösmart konsumtion är att det finns en strävan och en uppmaning om att Sverige ska gå i framkant och visa vägen för andra länder att bli fossilfria. Det är ett ganska allmänt hållet mål men det är ett gemensamt mål då det enligt Anell och Mattisson (2009) handlar om att se bortom egenintresset och arbeta för något gemensamt externt (Anell & Mattisson 2009:93ff). I nätverket Fossilfritt Sverige är det aktörerna som ställer krav på politikerna genom färdplaner för att nå ett fossilfritt Sverige. Det är ett annorlunda sätt att arbeta då aktörer som är med i Fossilfritt Sveriges arbete påverkar regeringen i en riktning som följer visionen att “bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer”. Då Fossilfritt Sverige har fått fortsatt förtroende att förlänga sitt uppdrag tyder det på att regeringen har varit nöjd med nätverkets tolkning av direktivet. Enligt Torfing, Peters, Pierre och Sörensen (2012) ska ett framgångsrikt

samverkansnätverk vara transparent och producera önskvärda och använda policylösningar till regeringen vilket i förlängningen av uppdraget kan ses som uppfyllt (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen, 2012:61f).

Fossilfritt Sverige har i praktiken arbetat lösningsorienterat i framställningen av färdplaner och utmaningar. Det har även skett ett lärande utbyte via rundabordssamtal, konferenser, workshops och föredrag. Det som nu ges som förslag är att utvärdera vad som har fungerat bra och mindre bra för att se hur de ska fortsätta sitt arbete. I Fossilfritt Sveriges arbete finns även mätbara mål både i de utmaningar som kan antas och i de färdplaner som aktörer kan ställa sig bakom. Ring och Van de Ven (1994) menar att samverkan är som ett "äktenskap" där det ska skapas en balans mellan de intressen som finns hos medlemmarna i nätverket. Denna balansen skapas genom att medlemmarna delas in i färdplaner och utmaningar där de lättare kan komma överens med varandra. Huxham och Vangen (2005) menar att det som kan hindra samverkan är att det finns för mycket olika skillnader i intressen där egenintressen styr och där det är svårt att komma fram till en gemensam vision (Huxham & Vangen 2005:10-11). Fossilfritt Sverige är tänkt att samla både näringsliv, kommuner, regioner och organisationer för att samverka och lära av varandra. Fossilfritt Sverige har främst nått ut till näringslivet vilket kan bero på att de lagändringen om krav på att större företag ska hållbarhetsredovisa i deras årsrapport kan det enligt Anell och Mattisson (2009) innebära att det finns en drivkraft för företag att samverka för att de ska komma fram till lösningar tillsammans om hur de ska arbeta mer hållbart (Anell & Mattisson 2009:100). Från direktivet framkommer det också att det ska finnas en löpande dialog mellan regeringen och aktörerna i nätverket vilket kan ses i framtagandet av regeringen Godsstrategi som Fossilfritt Sverige var med och bidrog till. Fossilfritt Sveriges fortsatta mandat av regeringen att fortsätta med deras verksamhet tyder på att regeringen är nöjd med nätverket och finner en funktion i att nätverket finns. Enligt Torfing, Peters, Pierre & Sörensen (2012) tyder fortsatt arbete för nätverket att regeringen upplever nätverket som framgångsrikt och att de har producerat användbara policylösningar för att hjälpa regeringen i deras arbete att lösa svåra samhällsproblem som miljöproblemet i detta fall (Torfing, Peters, Pierre & Sörensen 2012:61f).

5.2 Varför skiljer sig funktionerna mellan samverkansnätverken?

I föregående avsnitt kan vi se om nätverken lever upp till de funktioner som de enligt direktiven från regeringen är tänkt att uppfylla eller om de fyller en annan funktion, men frågan är varför funktionerna mellan nätverken skiljer sig åt. Ett tydligt tecken på varför funktionerna mellan nätverken skiljer sig i praktiken grundar sig i dess olika direktiv från regeringen. De båda nätverken har fått lite olika uppdrag av regeringen. De båda direktiven ska bidra till ökad kunskap och samverkan, men i direktivet för Fossilfritt Sverige finns det även en uppmaning om att Sverige skulle visa vägen mot målet att "bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer". Anell och Mattisson (2009) menar att för allmänt hållna mål kan leda till att det inte skapar någon vägledning för medlemmarna (Anell & Mattisson 2009:93ff). Forum för miljösmart konsumtion har inget krav på medlemmarna om vad de ska uppnå med sitt medlemskap medan Fossilfritt Sverige har krav på att medlemmarna ska skriva under deras vision om att "bli ett av världens första fossilfria välfärdsländer" och anta ett eget klimatmål. Fossilfritt Sverige har även färdplaner och utmaningar som aktörer kan engagera sig i. Det skapas därmed en tydlig vision och mål för Fossilfritt Sverige medan Forum för miljösmart konsumtion arbetar med att utbyta kunskap med varandra. Medlemmarna i Forum för miljösmart konsumtion förstår inte varför de ska vara medlemmar men kanske kan det bero på att det är främst kommuner som är medlemmar i nätverket och att de till stor grad redan samverkar med varandra. Dessutom ska kommunerna vara enligt Anell och Mattisson (2009) vara sparsamma med antalet samverkansnätverk och antalet parter som de samverkar med för att motverka att det skapas svårigheter att styra och att utkräva ansvar (Anell & Mattisson 2009:103).

Fossilfritt Sverige har även delat in aktörerna som engagerar sig i nätverket i olika färdplaner och utmaningar vilket gör att de enklare kan komma överens om gemensamma mål till skillnad från aktörerna i Forum för miljösmart konsumtion där de arbetar för att nå alla aktörer tillsammans via utbyte av kunskap. Enligt Huxham och Vangen (2005) kan det vara svårt att komma överens i ett nätverk om det finns alltför stora skillnader och intressen vilket kan skapa hinder för samverkan (Huxham & Vangen 2005:10-11).

En annan skillnad mellan Forum för miljösmart konsumtion och Fossilfritt Sverige är att de har nått olika målgrupper. Forum för miljösmart konsumtion har främst nått kommunerna och Fossilfritt Sverige har främst nått företagen. Anledningen till att Forum för miljösmart

konsumtion främst nått kommunerna i deras arbete kan bero på att det är Konsumentverket som är en myndighet är samordnare för nätverket och för att kommunerna i stor utsträckning arbetar med hållbara livsstilar för att bidra till att nå miljömålen och forumet är till för att bredda kunskapen och skapa samverkan inom området hållbar konsumtion. Anledningen till att Fossilfritt Sverige har lockat företagen främst kan bero på ökade krav för större företag att hållbarhetsredovisa i samband med deras årsrapport. Fossilfritt Sverige är lösningsfokuserade på att via färdplaner och utmaningar se till att komma ett steg närmare ett fossilfritt Sverige vilket är en fråga som företagen vill ha svar på om hur de kan uppnå ett mer hållbart företagande. Samordnaren för Fossilfritt Sverige anses också ha en viktig roll då han inspirerat aktörerna i deras arbete.

Sammanfattningsvis kan vi se att de båda nätverken har funktioner som hjälper regeringen i deras arbete med att nå de nationella miljö kvalitetsmålen då Fossilfritt Sverige påverkar regeringen i det nationella beslutsfattandet av lagar och regleringar via färdplaner och Forum för miljösmart konsumtion påverkar den lokala miljöpolitiken hos kommunerna genom att uppmuntra till dialog mellan kommunerna och ökade kunskaper. Det som nätverken inte riktigt lever upp till är att skapa en bredd bland medlemmarna i respektive nätverk och i Forum för miljösmart konsumtion finns en undran bland medlemmarna om varför de ska vara medlemmar i nätverket medan medlemmarna i Fossilfritt Sveriges aktiviteter uppmanar andra aktörer att bli medlemmar i nätverket. Frågan som återstår är om kommunerna kommer att använda kunskapen som de fått ta del av från Forum för miljösmart konsumtion i deras miljöarbete och i vilken utsträckning regeringen kommer att använda färdplanerna från Fossilfritt Sverige i deras beslutsfattande av lagar och regleringar?

5.3 Framtida forskning

Förslag till framtida forskning kan vara att jämföra nätverk för miljöfrågor genom att göra en kvantitativ undersökning via en kartläggning av alla miljönätverk som finns i Sverige och jämföra skillnader mellan dessa. Det hade varit intressant att se deras syfte, målsättningar, vilka profileringar som finns i nätverken och vilka som driver dessa och hur deras medlemmar ser ut. Det hade även varit intressant att i framtiden se hur nätverken Fossilfritt Sverige och Forum för miljösmart konsumtion har påverkat miljöpolitiken både nationellt och lokalt.

Referenser

Primärkällor

- Andréasson, H. (21 april 2020). Personlig kommunikation, mejlkonversation och telefonintervju. Seniorkonsult på WSP, ansvarig uppdragsledare för utvärderingen av Forum för miljösmart konsumtion
- Bjernhagen Nilsson, E. (7 maj 2020). Personlig kommunikation, mejlkonversation och telefonintervju. Kommunikatör på Konsumentverket
- Lindstedt, M. (13 maj 2020). Personlig kommunikation, telefonintervju. Verksamhetsledare Forum för miljösmart konsumtion på Konsumentverket
- Söderberg, P. (15 maj 2020). Personlig kommunikation, telefonintervju. Kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige
- Söderberg, P. (7-8 maj 2020). Personlig kommunikation, mejlkonversation. Kommunikationsansvarig på Fossilfritt Sverige

Utvärderingar

- Eriksson, S & Strömquist, U.(2019). *Utvärdering av Fossilfritt Sveriges arbete, Utredning på uppdrag av Fossilfritt Sverige*. Stockholm: Governo AB.
- Konsumentverket (2020). *Underlagsrapport 2020:2 Utvärdering av Forum för miljösmart konsumtion*. Karlstad: Konsumentverket

Litteratur

- Anell, A., & Mattisson, O. (2009). *Samverkan i kommuner och landsting: En kunskapsöversikt* (1. uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur AB.
- Elsass D. (2003). *Merger of City-Village services: Best practices*. University of Wisconsin:UW-Extension Local Government Center.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan : Konsten att studera samhälle, individ och marknad* (Femte upplagan ed.). Stockholm: Wolters Kluwer Sverige AB
- Frostenson, M., & Helin, S. (2018). *Hållbarhetsredovisning: Grunder, praktik och funktion* (Upplaga 3 ed.). Liber: Stockholm.

- Gash, A. (2017) Collaborative governance. I C, Ansell & Torfing, J (Red), *Handbook on Theories of Governance*, (s. 454-467). Northampton, Massachusetts:Elgar.
- Huxham C, Vangen S. (1996). Working together. Key themes in the management of relationships between public non-profit organizations. *International Journal of Public Sector Management*; 9: 5-17
- Huxham C, Vangen S. (2005). *Managing to Collaborate. The Theory and Practice of Collaborative Advantage*. London: Routledge.
- Lascomes P, & P. Le Gales (2007), "Introduction: Understanding Public Policy through Its instruments – From the nature of Instruments to the Sociology of Public Policy Instrumentation", *Governance*, 20:1, 1-21.
- Le Galès, P. (2011). Policy instruments and Governance. I M, Bevir (Red), *The SAGE handbook of Governance*, (s. 142- 159). London: SAGE
- Montin, S., & Granberg, M. (2013). *Moderna kommuner* (4., [aktualiserade] uppl. ed.). Stockholm: Liber
- Montin, S., (2007). Kommunerna och klimatpolitiken – ett exempel på tredje generationens politikområden. *Statsvetenskaplig tidskrift* 2007 nr 1
- Persson, C.(red), Andersson, H., Dahlgvist, C., Nihlgård, B., & Bramryd, T. (2019). *Människa och miljö: Med praktisk vägledning för projekt* (Tredje upplagan ed.). Lund: Studentlitteratur AB
- Peters, B. (2015). *Advanced introduction to public policy*. Cheltenham: Edward Elgar.
- Ring P S & van de Ven A. (1994). Developmental processes of cooperative interorganizational relationships. *Academy of Management Review*; 19 (1): 90-118.
- RUS - Länsstyrelserna i samverkan (2014). *Guide till Lokalt arbete med miljömål*. Rapportnummer 2014:54, Länsstyrelsen Västra Götalands län.
- Salamon, L. (2002). *The tools of government: A guide to the new governance*. Oxford: Oxford University Press
- Smith K, Carrol S & Ashford S. (1995). Intra- and interorganizational cooperation: Toward a research agenda. *Academy of Management Journal*; 38(1): 7-23
- Solli, R (2020). Kvalitativa sekundärmaterial. I C. Abrahamson Löfström & B. Rombach (Red). *Andra hjälpen, allt du behöver veta för att skriva en uppsats*. (s. 123-134). Lund: Studentlitteratur AB
- Statskontoret. (2005:23). *Statsbidrag till kommunala samverkansprojekt: En uppföljning*. Stockholm: Statskontoret.

- Torfig, J., Peters G.B., Pierre, J., & Sörensen E., (2012). *Interactive governance, advancing the paradigm*. Oxford: Oxford University Press
- Van Thiel, S. (2014), *Research Methods in Public Administration and Public Management*. London: Routledge.
- Wurzel, K.W, R, Zito R A & Jordan J A. (2013). *Environmental governance in Europe, A comparative analysis of new environmental policy instruments*. Edward Elgar Publishing Ltd: Cheltenham.

Offentliga dokument

- Finansdepartementet (2018 feb). *Regeringen utser ledamöter till rådgivande organ för miljösmart konsumtion*. Hämtat från <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/02/regeringen-utser-ledamoter-till-radgivande-organ-for-miljosmart-konsumtion/> .
- Finansdepartementet (2016 okt). *Strategi för hållbar konsumtion (Fi 2016:6)*. Stockholm: Elanders
- Kommitédirektiv. 2020:50. *Tilläggsdirektiv till Initiativet Fossilfritt Sverige (M 2016:05)*
- Kommitédirektiv 2016:66. *Initiativet Fossilfritt Sverige (M 2016:05)*.
- Prop. 2004/05:150. Svenska miljömål - ett gemensamt uppdrag. Hämtad 2020-08-18, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/proposition/svenska-miljomal---ett-gemensamt-uppdrag_GS03150d2
- SFS 1995:1554. *Årsredovisningslag*. Stockholm: Justitiedepartementet L1
- WCED. (1987). *Our common future*. Oxford: Oxford University press

Internetkällor

- Fossilfritt Sverige (2020). Färdplan för fossilfri konkurrenskraft - Uppvärmningsbranschen. Hämtad 2020-08-10 från http://fossilfritt-sverige.se/wp-content/uploads/2020/06/ffs_frdplan-fossilfri-uppvrmnin_200622.pdf
- Klimatkommunerna .(2019). Debatt: Kommunerna har en nyckelroll i omställningen. Hämtas 2020-05-18 från <https://klimatkommunerna.se/2019/11/debattartikel-med-fossilfritt-sverige/>
- Konsumentverket. (2019). *Om Forum för miljösmart konsumtion*. Hämtad 2020-01-07 från <https://www.forummiljosmart.se/om-forum-for-miljosmart-konsumtion/>
- MTR Nordic .(2019). MTR går med i Fossilfritt Sverige och antar Transportutmaningen. Hämtad 2020-05-18 från <https://www.mtrnordic.se/om-oss/nyheter/mtr-ansluter-sig-till-fossilfritt-sverige-och-antar-samtidigt-transportutmaningen/>
- Naturvårdsverket. (2018). *Hållbar utveckling med miljöbalken*. Hämtad 2020-05-18, från <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Rattsinformation/Miljobalken>

Platzer Fastigheter.(2020). Platzer - del av ett fossilfritt Sverige. Hämtad 2020-05-18 från,
<https://www.platzer.se/aktuellt/fossilfritt-sverige/>
Sveriges Kommuner och regioner. (2019). SKL stödjer färdplan för fossilfri uppvärmning.
Hämtad 2020-05-18 från
<https://skr.se/tjanster/press/nyheter/nyhetsarkiv/sklstoderfardplanforfossilfriuppvarmning.27138.htm>